

20 Lu

20 L

Familia

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Principele regent Nicolae și Principesa Ileana.

Seria II. Anul III.

Oradea, Martie-Aprilie

3-4

* Apare odată pe lună *
 sub conducerea unui comitet de redacție
 Redactor: M. G. SAMARINEANU.

Redacția: Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Pentru recenzii autorii și casele de editură sunt rugați a trimite câte un exemplar pe adresa redacției
 Manuscrisele nepublicate se distrug.

Cuprinsul No. 3—4:

1. *Ofensiva culturală* de M. G. Samarineanu
2. *Un mare discurs* de George Bota
3. *Elegie* de Const. Goran
4. *Povestirea unui prieten* de Savin Constant
5. *Durerea* de A. Léty-Courbière, trad. de Gh. Tulbure
6. *Chipuri cu Isus și Maria* de George A. Petre
7. *Lui Dumnezeu* de Derjavin, trad. de I. G. Dimitriu
8. *Unul care nu vorbește mult* de Emin Asan
9. *Între București și Budapesta* de Alex. Olteanu
10. *Naum* de Ivan Vazov, trad. de I. Const. Delabaia
11. *Poeme în proză* de Hafiz trad. de Flori-Sam
12. *Cântec de leagăn pentru copilul meu mare*
de D. Psata
13. *Organizațiile Voevodatelor și Cnezatelor la Români*
din Crișana de E. Țigu

Note: *Cartea de școală. — Universitatea liberă*
 „Em. Gojdu“

Cronica teatrală: Papa Le Bonard.

Cărți, Clișee, etc.

Abonamente:

Pe 1 an: 150 Lei; pe 6 luni 90 Lei. — Pentru instituțiuni și autorități: 500 Lei pe an.
 În străinătate: 500 Lei pe an. — Inserții și reclame la Administrația revistei:
 Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Familia

Ofensiva culturală

de M. G. SAMARINEANU

S'a vorbit așa de mult de o ofensivă culturală în cât noțiunea s'a banalizat. Apoi termenul, fiind militar, s'au găsit reformături cazone cari s'o ia în cap, crezându-se, tocmai după ce au fost scoși la pensie, ei cei chemați a o duce la înlăptuire.

Cu toate încercările, culturalicește, ca organizare, ne găsim la alfa. Nimic temeinic, nimic pus pe picioare, omeneste. Au vorbit mulți de necesitatea acestei ofensive, și am simțit-o cu toții. România de după războiu, cu văzduhul brăzdat de aeroplane și cu vibrațiuni sonore din eter comborând în antene, nu poate rămâne ca la 77.

Analfabetismul trebuie ambalat și etichetat. Marfă pentru muzeu.

De acest lucru suntem convingși. Ceva mai mult. Par a se fi convins și politicianii. Îi vedem doar, aproape în toate taberele, păstrând un locșor și pentru această exhibiție, în programele lor electorale. Cândva a avut loc chiar și un banchet cultural.

S'a uitat odată cu dezertul însă căci, partidul cu banchetul, nu se prea omoară cu cultura. Având trustrul hârtiei în mână, face tot posibilul ca s'o sugrume. Taraba nu s'a știut armoniza la noi cu catedra. Suntem încă în faza când una exclude pe cealaltă în loc ca una să ajute pe cealaltă.

Încercări culturale s'au făcut, în rândul particularilor. S'au grupat forțe, s'au mobilizat energii. Rar au putut păși pragul constituirilor însă. Totdeauna a lipsit sistema.

Nu avem un plan de acțiune

Și s'ar fi putut elabora măcar atâta de oficialitate. Căci, dacă nu s'a făcut nimic pentru cultură, s'au eșalonat bugetofagi în zeci de inspectorii culturali cari nu au ce inspecta.

Avem nevoie de o ofensivă culturală. Câmpul de operație trebuie să fie întreaga țară, începând chiar cu cartierele capitalei. Intensificată mai mult însă ca ori unde, trebuie, aci, la graniță, unde limba ne-a fost alterată, portul înlocuit și firul tradiției rupt.

De zece ani nimic n'am reușit să facem.

Promisiunile curg ploae de pretutindenii. Și rămân promisiuni. Mereu am fost amăgiți și

mereu am fost înșelați. Ne-am străduit pentru o formație de teatru românesc. Când ne credeam mai aproape de realizare, tocmai atunci ne depărtam mai mult.

Muzeul din Oradea e strein. Nu conține românesc decât cea ce poate să ne compromită în fața vizitatorilor.

Biblioteci avem doar în intențiile de excrocarea ale unor acrobați ai nerușinării. Căci nu se pot considera biblioteci cele câte-va zeci de cărțuții, culese cum a dat Dumnezeu, și depozitate, tot cum a dat Dumnezeu, în grojdul cutărui notariat sau în beciul cutărei crâșme. Nu avem cărți, nu avem o revistă ca lumea și nu reușim să înghebam o gazetă în care să ne putem striga păsul și care să dea cetitorului cotidianul informației.

Sunt împrejurări când eforturile inițiativei particulare au nevoie de un larg sprijin din partea statului. Căci, statul, dând, sie-și dă.

La noi, statul nu numai că nu-și înțelege rostul și nu ajută dar, prin organele sale, de multe ori se pune de-a curmezișul. Și împiedică.

Noi am politicianizat totul, chiar și cea ce am vrea să fie cultură. Nu încapi nicăiri dacă nu ridici osanale cutărui șef de organizație regională, sau dacă nu ești trecut în cazierul cutărui club politic.

Valorile se măsoară după numărul voturilor pe care l-aduc ca aport în alegeri. Numărând mai multe voturi, un ipochimen oarecare poate lînde la ori și ce. N'avem atâția inspectorii școlari proveniți din simplii agenți electorali și atâția inspectorii culturali tot de aceeași proveniență?

Cu acest criteriu sigur că nu vom putea avea elemente selecționate, comandanți pregătiți și pricepuți pentru marea bătălie a ofensivei culturale.

Da, oare, găsi-se-vor factori cari să dorească cu adevărat organizarea unei reale campanii pentru luminarea marelui masse a poporului?

E sincer mesajul ofensivei culturale?

Poate că cei cari l'au lansat cred în el.

Noi, cei mulți, cari l-așteptăm tradus în fapt, ne îndoim.

UN MARE DISCURS

de George Bota

Intoleranța este egoismul cugetării
(A. FOUILLEE)

La dezbaterea legii cultelor. I. P. S. Dr. Nicolae Bălan al Ardealului a rostit un mare discurs în senatul țării, alături de frumosul discurs al P. S. Episcop dr. Hossu al Gherlei. Imbucurătoarea atmosferă și înalta înțelegere a vlădicilor români, a marelui proces istoric, ne face să avem încredere că vrajba dintre confesiunile românești se va topi la focul atât de puternic al sufletului poporului. A fost în senat numai o aparentă diferență confesională, căci în realitate vedeai că ai în față pe păstorii aceluiși popor, al aceleași credințe strămoșești. I. P. S. mitropolitul Bălan a ținut să dovedească adevărul că sufletul plin de cel mai curat creștinism umanitar și de cel mai înțelegător de toleranță al poporului nostru, este refractar confesionalismului strimt și în contradicție cu adevărul pentru care s'a restignit Isus. De ce dar ne-am pierde vremea în zadar cu certurile noastre, când poporul ne-a păstrat neatinsă legea românească și un suflet atât de pregătit pentru noile vremuri?

Nu mai este o poveste, ci un adevăr dovedit, că poporul românesc a moștenit dela marii săi părinți apăsături sufletești cari îl pun în rândul întâiu printre factorii progresului omenesc. Fără a contesta însemnătatea culturii pentru un popor, am putea spune cu atât a sceptici de până acuma că civilizația și cultura nu peste tot poate schimba structura sufletească a omului. Sunt multe dovezi cari ne arată că e vorba numai de o strălucitoare și înșelătoare spoială la unele popoare, deși au stat veacuri dearândul în dogoarea civilizației și a culturii.

Instituții din ultimele produse ale progresului, orașe somptuoase și strălucitoare, viață comodă și la „nivel“, atâtea și atâtea semne după care am fi înclinați să credem că ne găsim în fața unui popor de înaltă și înaintată cultură.

Filozofia socială este înclinată a crede că aceste semne exterioare nu sunt suficiente spre a judeca gradul de cultură al unui popor. Și cu drept cuvânt, căci asistăm adesea la scene doveditoare că sub strălucirea acestei culturi, mocnește animalul cu pornirile sale ancestrale. Egoismul stomacului animal evoluează spre un alt egoism, acela al cugetării. Oricare ar fi însă egoismul, fie el de ordin animalic, fie moral-intelectual, el este expresiunea fatală a răutății. Iar unde este răutate să nu crezi în civilizație și în cultură; o simplă camuflare sub aparențe și mai primejdioase a colților de fiare și care nu odată se dau de gol, spintecând masca strălucitoare a progresului.

Judecat în lumina acestor adevăruri, poporul român ascunde sub o mască mai subțire, mai puțin strălucitoare și mai puțin pretențioasă mai multă civilizație, mai multă umanitate.

Să atribuim această superioritate sufletească a poporului nostru influenței unei anumite școli, sau să o punem în socoteala moștenirii dela strămoși, cum spuneam la începutul acestor rânduri? Și una și alta pot dovedi valoarea acestei comori naționale, care e sufletul poporului nostru.

Dela Romani și Daci au moștenit urmașii lor spiritul de toleranță, simțul de dreptate și de respect a tot ce-i omenesc. Iar această moștenire a fost cultivată nu la școli înalte, nu la lucirea marilor academiilor și nici de pe catedrele cu magistri mănuiți de dogme. Școala poporului nostru a fost la umbra crucei și în lumina altarului lui Crist. Și această școală-biserică ne-a dat nu un suflet învățat dar rău, ci un suflet mai puțin învățat dar bun. Este sufletul crescut în principiul îndelung răbdător, în ertarea până și a dușmanului, în iubire și sacrificiu, în toleranța așa cum a propovăduit-o Isus și apostolii săi.

Naționalismul și patriotismul, sentimente atât de firești la omul normal, au fost totdeauna dublate la Român de umanitarism, făcând în el un patriot tolerant și cu respect pentru patriotismul altora.

Creștinismul său, pe care l-a primit în școala-biserică, modestă în aparență, dar adâncă în înțeles, este creștinismul lipsit de orice sectarism intolerant, de orice confesionalism strimt și mărginit, aducător de ură printre oameni.

Creștinismul și patriotismul Românului se confundă și se completează unul pe altul, dându-ne sinteza sufletească cea mai civilizată: un patriotism deschis spre înțelegere cu lumea și un creștinism tolerant și gata de înfrățire cu ceilalți muritori.

Dacă toleranța este semnul cel mai evident al adevăratei civilizații și al adevăratului umanitarism, atunci putem fi liniștiți și mulțumiți că poporul nostru, în toată întinderea sa, este un popor la înălțimea timpului. La noi, în țară, nu se va ridica niciodată un rug spre a arde pe eretici. Căci Românul știe tot cu atât de adâncă filozofie ca și Shakespeare, că eretic nu este cel ce arde pe rug, ci acel ce dă foc rugului. Așa l-a învățat școala lui strămoșească, așa a apucat din moși și strămoși.

Iată de ce spuneam la început că discursul I. P. S. Mitropolitului Bălan al Ardealului este un mare discurs pronunțat la un mare proces istoric, de care încă nu ne dăm cu toții seama. I. P. S. a clădit un monument oratoric pe un adevăr arătat de noi mai sus: pe spiritul de toleranță al poporului nostru. Timpul pe care-l trăim cum spunea I. P. S. Sa ne cere azi mai mult ca oricând nu fanatism religios, nici sectarism otrăvitor, ci „entusiasmul credinței“. „Preotul sinteză“ a fost dascălul poporului nostru, indiferent de confesie și acești preoți, tot indief-

rent de confesie, ne-au dat sufletul atât de umanitarist al poporului nostru poate cel mai pregătit să facă față noilor orientări ale lumii.

Cuvântul P. P. S. mitropolit al Ardealului — aprobat și de înalții prelați ai bisericii unite, pentru că și unii și alții sunt chemați la păstoria a aceluiasi popor, a fost glasul vremilor care azi ne cere pace și înțelegere mai mult ca oricând. Să nu stricăm echilibrul sufletesc al acestui popor, care închide în el însuși legile sale firești de dezvoltare. Să nu ne mai temem de insuficiența culturii noastre, câtă vreme calitatea sufletului poporului românesc, îl pune în rândul întâiu. Urcăm cu toții același munte, cum frumos spune I. P. S. pe diferite cărări, dar spre același vârf, unde ne vom îmbrățișa. Nu mai putem să ne hrănim numai cu mărețiile trecutului; punctul de plecare este sufletul poporului nostru atât de mare, de bogat și de creștinesc, încât nu ne mai rămâne decât să-i deschidem drumurile de dezvoltare.

Elegie.

de Const. Goran.

Suflete... suflete... noaptea se lasă
Flacăra basmelor moare:
Viața m'apasă, viața m'asvârle
Tot mai adânc în vârtoare...

Du-mă pe țărături, unde sălbatici
Joacă și strigă sub lună,
Și se închină, simpli, la pietre
Și 'ngenunchiază 'n furtună...

Unde sunt oameni, tari ca stejarii
Frați cu pădurea și vântul:
Du-mă pe fluvii, ca să-mi deschidă
Valuri albastre mormântul!

Povestirea unui prieten

de Savin Constant.

Luam masa într'un restaurant de cartier. In ziua cea eram foarte meditativ. Când chelnerul îmi întinse lista cu mâncare abia atunci, cu multă greutate, ridicai ochi spre el; avea o față lungueată și gălbena ca o gălușcă. Imi zisei că este inutil să mai consult lista cu mâncare și cerui de-adreptul o supă cu găluști.

— Odată găluști la domnul, strigă cel cu fața lungueată, de parcă cine știe ce s'ar fi întâmplat.

Retezam în două cu dinții prima gălușcă pe care o prinsesem în lingură și nu știu de ce, începui să mă gândesc la morfiadologia lui Leibnitz. Poate că dacă n'aș fi mâncat supă cu găluști sau poate dacă aș fi mestecat cu dinții altă gălușcă decât aceia pe care o aveam în lingură, nu m'aș fi gândit tocmai la morfiadologia lui Leibnitz. Dar ce vrei? Mă gândeam așa de mult acolo că mestecând în gură ultimul cocoloș din gălușcă, îmi adusei perfect aminte că Leibniz împarte morfiadele în trei categorii: morfiadele cu reprezentări confuze, morfiadele cu reprezentări confuze și clare, modriadele cu reprezentări confuze, clare și distincte.

Când terminai gălușca îmi fu imposibil să-mi mai amintesc ceva despre morfiade. Bătui în masă să vie chelnerul. Fața lungueată și gălbue pe care o vedeam acum pentru a doua oară mă revoltă. Nu înțelegeam cum de poate un om să aibă în mod perpetuu o față lungueată și gălbue ca o gălușcă? Il privii cu atâta atenție și eram așa de revoltat că mai cerui odată supă cu găluști. Când mi-o aduse îl rugai să cheme alt chelner ca să-mi servească restul. E drept că în fața mea se prezentă unul gras și roșu, care semăna de minune a papricaș. Când îmi în-

tinse lista, făcui din ochi un ghest de refuz cașicum aș fi știut-o pe dinafară și cerui un papricaș.

— Să fie nemțesc sau Landez?

— Aveți două feluri?

— Mă rog, poftiți lista.

La listă tot nu mă uitai; în schimb privirea mea rămasă câtăva vreme pe suprafața chelnerului mă convinse că trebuie să cer un papricaș nemțesc. Chiar mă indigna faptul că acesta îmi propuse și papricaș Landez și ca să-i arăt că are în fața sa un om matur, îi spusei:

— Băgă de seamă domnule, altădată să nu mai pomenești de papricaș olandez că... de!

Când dete să mai spuie și el ceva, îl repezii:

— Dacă cer papricaș nemțesc să nu mai stai de discuție, măgarule!

Cuvântul de măgar merse până în adâncul sufletului meu. Pe când mâncam papricașul devenii și mai meditativ și îmi amintii că în morfiadologia lui Leibnitz orice moradă pe lângă reprezentare mai posedă și o însușire: tendința.

De un singur fapt eram contrariat, anume, dacă cuvântul „măgarule“ sau papricașul pe care îl mâncam contribuise la aducerea mea aminte asupra morfiadelor! Era o chestiune de mare interes pe care nu o puteam deslega; în orice caz ajunsei la convingerea că papricașul te face să devii foarte, foarte meditativ!

În fața mea, la o altă masă, un domn serios și cu șervet la gât, mă privea cu niște ochi cât se poate de mirați.

— Dacă nu mă înșel, Constantinescu? îmi zise domnul cu șervet la gât.

— Da, răspunsei eu, dar pe dumneata, zău, nu te mai cunosc . . .

— Se poate măi Constantinescule? zise acea fericit de bucurie că mă găsisse. Tocmai pe mine?

Își trase în grabă șervetul dela gât, și veni spre mine. Ei bine, când își trase șervetul dela gât, recunosui în el pe fostul meu coleg de liceu Mirescu.

— A! Mirescu? Mirescule tu ești?

— Eu sunt Constantinescule! Se poate să nu mă cunoști?

Pe când ne sărutam pe ambii obrazi îmi adusei perfect aminte că pe Mirescu îl chema Mirescu A. Ilie.

— Cum să nu te cunosc? Mirescu A. Ilie.

Și ca să mai vorbesc și eu ceva, îi zisei: Imi faci o deosebită plăcere să mănânci la masa mea.

Nu ne văzusem de zece ani. Mirescu bucuros nu mai aștepta să vie chelnerul și începu singur să-și care farfurile dela masa lui la masa mea.

Cu fiecare făfurie care o așeza pe masă la mine mă întreba emoționat:

— Tu ești Constantinescule, tu?

La rândul meu îi răspundeam tot așa de emoționat.

— Eu sunt Mirescule, eu!

Icoane răzlețite mi se despinseră în minte din fumul șters al amintirilor. Eram în liceu, coleg cu Mirescu. Ah! dar bou mai era Mirescu. El nu era un bou ca toți boii, ci un bou rar de tot. Uite-l cum mi-l amintesc, uite ce bou era, uite-l pe Mirescu A. Ilie din banca doua despre fereastră, uite-l domnule ce mai bou! Amintirea aceasta mă făcu să regret că-l invitasem la masa mea. Nu, n'am avut de lucru când i-am zis: Imi faci o deosebită plăcere să mănânci la masa mea, Mirescule.

Oare nu puteam să-i spun altceva? Să-i fi spus și eu: Mirescule, îmi pare bine că după zece ani te văd tot sănătos. Pentru că vedeți dvoastră, nu puteam să-i spun: Mirescule, îmi pare bine că după zece ani te văd tot bou. Sau puteam să-i zic altceva. Puteam să-i zic: Mirescule, îmi pare bine că te văd mâncând după zece ani de nevedere; poftă mare Mirescule!

Ședeam la masa mea apoi foarte liniștit și Mirescu asemenea la a lui. Dar cine m'o fi îndemnat să-i zic: Mirescule, îmi faci o deosebită plăcere să mănânci la masa mea, nu știu.

Tocmai apucase să se instaleze complect la masă. Mă întrebă, ca mai cunoscător, cam ce mâncare ar fi mai nimerit să mănânce. Eu, pentru că îl văzui pe Mirescu prea puțin meditativ, îi zisei:

— Măi, Mirescule, ia un papricaș să vezi ce minunat este. Mirescu începu să râdă tare și să se bată cu palmele peste genunchi.

Toate ca toate, răspunse el, dar papricaș nu mănânc.

Tare mă abțineam să nu-l strâng de gât. Totuși îi vorbeam domol.

— Mirescule, dacă mă iubești, ia măi un papricaș. Mirescu umbla cu ochii pe listă.

— Lasă lista zău și ia un papricaș; n'ai idee ce gustos este.

Mirescu se cam codea.

— Dă-i domnule un papricaș, îi zisei chelnerului care aștepta comanda — și cu o mână îl bătui pe Mirescu pe umăr.

— Să vezi papricaș Mirescule; e o folie, numai încercă. Chelnerul îi aduse o porție cu vârf.

— Să taci, mă gândii în sinea mea, că Mirescu o să devie meditativ. Acesta însă din ce mânca papricaș d'aia era mai pornit pe râs.

— Ha . . . ha . . . ha . . . ha . . . ! Să vezi. Imi amintesc de ceva și nu pot să-mi stăpânesc râsul. Dacă vrei să m'ascuți vin să-ți povestesc.

Papricașul lui Mirescu era pe sfârșite.

— Leșini de râs când ai să auzi. Ha . . . ha . . . ha ! Eram într'o zi . . .

— Măi Mirescule fă-mi plăcerea și mai ia un papricaș.

Mirescu când m'auzi se strâmbă de râs.

Lasă papricașul scumpule.

— Nu, dacă vrei să te ascult mai departe mai ia un papricaș.

— Ei, lasă, mai târziu.

— Ba acum, te rog.

Și fără să mai aștept îi zisei chelnerului:

— Mai dă-i domnule un papricaș!

Ceace era curios însă, era faptul că Mirescu la al doilea papricaș deveni mai vesel. Căutam să-mi explic fenomenul. În orice caz, mă gândeam eu, nu în totdeauna aceeași cauză produce aceleași efecte.

Mirescu începuse să mă plictisească. Într'o vreme căutai să fiu atent la el. Râdea pentru cel mai neînsemnat lucru. După câte îl înțelegeam îmi povestea câteva amintiri fără nici o legătură cu întâlnirea noastră.

— Să vezi, numai ascultă și ai să crapi de râs.

Eu tăceam.

— Fii atent și ai să te tăvălești pe jos.

— E, ce ar putea să fie?

— Dragă. Într'o zi, să vezi. În loc să iau aspirină iau, ce crezi? O chinină dragă, o chinină! Ha . . . aa

Ochii lui Mirescu se bulbucară de râs, ca la o broască. Începu să sară depe scaun ca o castană plesnită de dogoarea focului.

— Chinină dragă, chinină!

Era imposibil să-l mai străpânesc pe Mirescu. Binișor, făcui plata și îmi luai păria.

— Mirescule, măi Mirescule, plec.

Parcă nici nu m'auzea. Râdea într'una.

— Mirescu! La revedere Mirescule!

Înc pui să-l sguđui de guler.

— Mirescule! Mirescule!

După câteva minute mă hotărâi să plec.

— Mirescule, te las. Vino mâine pela mine: Mecet 46.

Când ieși în stradă începuse să plouă. N'aveam nici umbrelă, nici galoși. Tot necazul mi se îndreptă împotriva lui Mirescu. Numai el strică, îmi zisei în gând.

Pacostea dracului ! Ba îl mai invit și pela mine. Și nu mă las și'l precizez : Mirescule vino pela mine. Mecet 46.

Acasă am ajuns leorcă de ploae. N'apucați să mă schimb și proprietăreasa mă cam luă grav :

— Domnule, să-mi plătești chiria, ce înseamnă asta Aștept de o săptămână.

Un nod sec îmi tăie răsuflarea. Mirescu e buba, mi-am zis. Vrusei să aprind lampa. Când mă apropiai cu chibritul de fitil auzii un : tac ! Al dracului, tu, Mirescule ! Presnise sticla de lampă. Hotărât că plesnise numai din cauza lui. Și parcă nu-mi ajunsese întâlnirea cu el. I-am mai zis și pe deasupra : Vino mâine ; Mecet 46.

Dibuiind prin întuneric, lovi un vas de flori de pe colțul mesii care căzu spărgându-se de dușumea.

Îmi venea să strig tare : Așa îmi faci Mirescule ? Mă mulțumii însă să zic în gând : Bine Mirescule, lasă.

Necăjit, pregătit de culcare, mă trântii în pat. Credeam că o să dorm. O oboeală de plumb îmi împăienjeni ochii și mâinile mi se lăsară moi dealungul trupului. Aproape adormisem când un purice găsi de cuvlință să mă ciupească cu frenezie. Asta numai Mirescu mi-a făcut-o, gândii eu ; pureci la mine în casă n'am avut până la Mirescu.

Mă întorsei pe partea cealaltă dar stărpitura cea mică nu se astâmpăra de loc. Căutai să mă pipăi cu mâna, doar de l'oi prinde pe întuneric. Ciupea așa de tare, că fără să vreau îmi șoptii singur :

Fii băiat cumsecade, măi Mirescule ! Purecile parcă mă simțise că n'am lumină în casă. Lasă-mă măi Mirescule ! mai zisei eu. Lighioana conștiințioasă de rolul ei nu mă slăbea un minut, Ce și-am făcut, măi Mirescule de te porți așa cu mine ?

La un moment dat sării în sus ca ars de o ciupitură

— Fire-ai al draa a . . . acului Mirescule !

Toată noaptea n'am putut să dorm. Am avut însă prilejul să fac constatarea că purecile nu mă ataca decât în regiunea abdominală. În minte mi se înfipse un gând ca un cuțit : Ce o avea Doamne, Mirescu, cu abdomenul meu ?

A doua zi, după amiază, Mirescu îmi bătu la ușă Trebuia să-l primesc ; politeța m'a omorât pe mine în viață. Când mă revăzu, Mirescu începu să mă sărute pe amândoi obrazii, ca pe un copil.

— Dragă, de o oră de când întreb de tine ; uitasem numărul.

— Da puteai să nu mai vii domnule ; mi-ai făcut o sumă de buclucuri.

— Tot spiritual ai rămas, șiretule, îmi grăi Mirescu crezând că mă prefac.

— Ba te rog să mă slăbești cu vizitele. Sticlă de lampă spartă, vas de flori spart, chiria mi se cere, pureci. nu mai mă lasă să dorm.

— Dragă, ești poate supărat de altceva. Se poate tocmai tu ?

— Nu, nu, te rog.

Binișor îl înpinsei pe Mirescu pe ușă. Rămas singur, mă gândii că trebuie să fiu politicoș până la sfârșit.

Bine, nu mai vream să văd pe Mirescu niciodată în ochii mei, totuși trebuia să-mi cer scuze.

La trei zile însă primesc dela Mirescu o scrisoare prin care spunea că înțelege să fi fost și eu necăjit de cine știe ce alte lucruri, dar că nu înțelege să se strice pentru aceasta prietenia dintre noi. În încheiere mă vestește că în curând îmi va face o nouă vizită. Acum vă închipuiți și dvoastră !

DUREREA

de A. Léty-Courbière.

II.

Unii cred, că durerea nu este de nici un folos ; este chiar dăunătoare omului. Nu suntem de această părere. Cu atât mai puțin poate să strice omului cu suflul oțelit, cu inima tare, care *în loc să se lase absorbit de durere, își scoate din ea subiecte pentru meditații și reguli de conduită pentru viață.*

Ce învățătură, mai bună pentru om, decât spectacolul durerilor, care-l înconjoară din toate părțile, și care răspund la durerea sa, ca miile de ecouri, la un sunet de cor, în pădure !

Să ne lăsăm răpuși de durere ? Aceasta să fie suveranitatea, pe care ni-au afișat-o filosofii ? Unde rămâne atunci atotputernicia pământescă a omului, prințul și coroana fapturilor, domnul și stăpânul dobitoacelor și al tuturor lucrurilor din lume ? Nu posedă, care va să zică,

omul o faptică superioritate față de celelalte făpturi, în afară de inteligență ? Un suflu ușor al durerii să fie suficient pentru a răsturna toată clădirea, cu atâta hărnicie, ridicată de această inteligență ?

Omul, care și ridicase cu atâta mândrie capul, îl pleacă acum, la un simplu avertisment al destinului . . .

Ce înseamnă această micșorare a omului ajuns neputincios prin durere ? Ce probează ea, dacă nu faptul, că omul nu este, în cuprinsul naturii, decât un fir de iarbă fragedă ? Imbătat de succese efemere el a putut, în mediul propriului său orgoliu, să se ridice la nivelul zeilor. A ajuns la zei, pentru a răpune pe ai săi Ossa și Pélicu cu ciocanul durerii. Durerea-l face pe om să înțeleagă, că este trecător, ceace, fără dânsa, adesea ar fi tentat să dea uitării.

Ea îi corijează vanitatea și temperează tendința neînfrănată spre independență. Cum va continua să se creadă, că este de esență supranaturală această ființă, pe care o nenorocire neprevăzută o smulge din fața soarelui, pentru a-o arunca, cu o singură lovitură, într-o noapte eternă?

* * *

„Omul este un ucenic.
Durerea este maestrul său”

Când zicem „ucenic” înțelegem, că tinde și se pregătește pentru a se înălța pe pedestalul de „maestru.” Avertizat de slăbiciunea sa, de către durere, omul demn de acest nume, omul care-și pune energia în serviciul unui ideal, va profita de experiența sa pentru a se înălța deasupra umilelor condiții de viață, în care l-a așezat soarta. El va lupta cu toate facultățile sale de gândire și de acțiune pentru a se elibera din această durere, care-l încâtușează și-l împiedică să fie ceea ce trebuie să fie: împăratul universului, purtătorul scântei divine, creatură aleasă de Dumnezeu pentru a se bucura, — după o viață pământească rodnică și constituită — de veșnica fericire a îngerilor de paradis.

* * *

Cu toată durerea sa, adeseori nedreaptă, meritele omului încercat sunt adesea răsplătite cu fericire. Fericirea residă la început în satisfacția de a fi învins dificultățile, de a se fi ridicat deasupra obstacolelor durerii. Omul e mândru, că s'a arătat „un om.” Inima sa și-a scuturat opritorile. Sufletul său, prin o tresărire bruscă, un fel de act de nebunie sau de amor, este înălțat către stelele, care atrag; în loc să se scufunde într-o disperare fără sfârșit el planează în regiuni eterice, unde se vede în fața lui Dumnezeu. Și atunci pricepe cărui destin a fost el consacrat; *cum lotul său este eternitatea și domeniul său este perfecțiunea.*

Perfecțiunea aceasta nu se poate cuceri, decât grație acestei contemplații cerești, care-l pune pe om în posesiunea virtuților sale definitive.

* * *

Ce maestru admirabil este durerea pentru om!

Maestru binevoitor, deși sever, însoțind siguranța în instrucție de un absolut desinteres, neavând nimic alt ceva în vedere decât interesul elevului său, căruia și-a propus ca, — cu toate cursele ce-i vor ieși în drum, — să-i traseze cu hotărâre linia viitorului. . . .

* * *

Cât de sărăcicioase ne apar astăzi acele doctrine filozofice, cari par a nu ține socoteală de durere! În toate vremurile, dar mai cu seamă în epocile de lux și decadență, s'au găsit oameni — un fel de profesioniști ai înțelepciunii — cari afirmau, că durerea este dăunătoare și că singurul bine, ce ni-l putem dori este *plăcerea.*

Ei nu vedeau, orbii de ei, că dacă durerea este un vârtej, care îngroapă pe cel slab de înger, ea este și o trambulină, de pe care omul trenat își ia avânt pentru a sări, cu puteri înnoite, către viața fără de moarte.

Cu mult mai fecunde sunt religiunile, sistemele și

doctrinile morale, cari recunosc și lasă durerii rolul ei adevărat. Rol instructiv, la început, constructiv, mai pe urmă. În locul prim: explicația prezentului: în locul al doilea: demonstrarea scopului de urmărit și indicația mijloacelor pentru atingerea acestui scop.

* * *

Vreme îndelungată, în literatură și'n artă, durerea și-a cucerit în domeniul lor, pas cu pas, un loc preponderent. Cum putea să fie altfel?

Literatura și arta în general vor să picteze sufletul omenesc. Din acest punct de vedere, durerea este neapărat unul din motivele lor principale. A picta sufletul nu este totul: arta trebuie să-i desemneze acestui suflet un ideal, pe care-l va realiza, mai mult sau mai puțin perfect și după propria sa perfecțiune.

Aici durerea este de mare preț pentru artă. Ea este, care face să se poată întrevedea acest ideal la om; omul fericit nu are o poveste, pentru că el prea puțin are grijă de a se gândi și mai puțin de a acționa; dimpotrivă, omul aflător în prada durerii, este copt pentru reflecții profunde ca și pentru realizări mari.

* * *

„Ah! lovește-ți inima, intrânsa
se află geniul!”

Geniul nu rezidă în toate inimile. El încolțește însă în inimile oamenilor, cari au suferit. Loviți aceste inimi; veți auzi durerea gemând înăuntrul lor; geamătul acesta — depărtat ca un ecou — nu este decât vocea geniului.

Voi cari, mă citiți, meditați asupra acestor cuvinte ale poetului. Unii vor încerca să vă convingă ca să disprețuiți durerea, spunând, că ar fi înjositoare. Aduceți-vă atunci aminte, că durerea este tot ce purtați în voi mai pur și mai prețios. *Durerea voastră sunteți, în adevăr, voi înșivă.*

* * *

Firește, nu trebuie să vi-o iubiți cu'n amor prea excesiv. *Aveți curajul de a smulge din sânul vostru acest diamant prețios pentru a-l purta în ochii voștri.*

Îl veți vedea strălucind în toată splendoarea, pe care i-au împrumutat-o virtuțile voastre. Dincolo de această piatră scumpă, veți vedea un cer cu atât mai albastru, cu cât sufletul vostru va reflecta mai multă lumină. . . .

Trad. de Gh. Tulbure

Cântec de leagăn pentru copilul meu mare

de D. PSATTA

Noaptea din abis coboară
Val de umbre peste stânci,
Dorul meu te-adoarme iară
Sărutându-ți ochi-adânci!

E săraca mea comoară
Ce sfielnic ți-o închin,
Să-ți durezi din ea fecioară,
Zări de farmec și, senin! . . .

Nani, nani, pui cuminte,
Fie-ți somnul lin și blând,
Îți trimit cu să te-alinte
Stropi de suflet și de gând!

Dormi visându-ți fericirea
Lângă pat, ingenunchiât,
Gândul meu torcând iubireu
Va veghea înfiorat!

Chipuri cu Isus și Maria

de GEORGE A. PETRE.

FLORII

Salcia pletoasă crește joardă moale
Ca să i-o întindă Domnului în cale,
Iarba din mătase țese'n câmp velințe,
Pomii scot din lacră albele catrințe,
Casele smerite s'au spoit cu fard,
Liliacul 'nalță fruntea peste gard,
Crângul își adună lăutari de soi,
Cucul își încearcă glazul în zăvoi,
Ciocârlia se'nalță iuți, nerăbdătoare,
Să desprindă chipul lui Isus în zare,
Porumbei colindă fără de zăbavă
Să aducă 'n sate vestea de isbavă,
Drumul își întinde pânza de chilim
Pregătit să intre în Ierusalim,
Iar asinul turmei face pașii mici
Presimțind pe-aproape cei doi ucenici.

PROHOD

Lumânări de ceară duh ascuns îmbină,
Zugrăvind pereții 'n umbră și lumină.
Fumul de tămâie 'mprăstie mireasmă —
Bun alean Fecioarei din catapeteasmă —
Și se pierde moale și evlavios
Ca un gând sfielnic ce se dă prinos.
Un țârcovnic palid plânge lung în strană,
Iar un Sfânt prelinge lacrimi pe iconă.
Strecurat prin oameni, un dulgher bătrân
A adus un giulgiu de ștergar în sân.
Iosif în odăjdii trupul îl desprinde
Și lipit pe pânză lumii îl întinde.
Sfeșnicele-adună picurii de ceară
Ca pe niște lacrimi plânse de Fecioară.
Și pe când se lasă umbra fumurie
Fiecare mamă pare o Marie...

TROPAR

Tu, lumina lumii peste veci de veci,
Fruntea înspinată obosit ți-o pleci.
Și te urci străin pe muntele Golgotei
Urmărit în drum de urletul liotei.
Tu, stăpân al morții, te-ai întins pe cruce,
Să rămâi troiță veche la răscruce,
Ploaia să te ude, vântul să te bată,
Piatra să lovească coasta 'nsângerată,
Și să rabzi de foame, veacuri pe câmpii,
Tu, ce-ai dat pe vremuri pâine la cinci mii.
Tu, lumină lină peste veci de veci,
Ce'n batjocuri fruntea obosit ți-o pleci
Și privind mulțimea i te dai colac:
Iartă-le, stăpâne, că nu știu ce fac,
Și primește astăzi trupul meu nedemn
Să se răstignească'n locul tău pe lemn.

IRMOS

Inimă cernită, maică 'ndurerată
Ce stropești cu lacrimi crucea 'nsângerată,
Tu, mireasă albă a duhului sfânt,
Mumă și fecioară'n cer și pe pământ,
Plâng cu tine astăzi cruda răstignire
Și mă 'ntind pe cruce întru pătimire.
Inimă cernită între mii de cruci,
N'ai cui spune jalea, unde să te duci;
Muntele Golgotei munte e și azi,
Crucile se 'nalță ca păduri de brazi,
Tu adormi în poală îngerii sglobii
Ce ți-i dete Tatăl: pentru unul—mii.
Maică îndurată, pururea Marie,
Nu ne-aude nimeni, nimeni nu ne știe.
Lasă heruvimu 'n zilele acește
Să ne-aducă nouă luminoasă veste...

INVIERE

Și-au venit din slavă îngerii în zori,
Fălăind aripi de fluturi lucitori.
I-a simțit din turlă clopotul pe semne
Și-a 'nceput să bată oamenilor semne,
Și-atunci floarea, pomul, iarba din câmpie
Plâns-au în tăcere plâns de bucurie,
Iar cocoșii nopții au cântat în prag
Prevestind sosirea oaspetelui drag.
Oamenii din sat cu gânduri împăcate
Au pornit grăbiți la drum pe nemâncate,
Și-au găsit în străchini, dăruit frumos,
Sângele și trupul Domnului Cristos,
Și-auziră vorba lui în evanghelii
Și sfărmară 'n cuget piatra îndoelii,
Și văzură licăr de lumină nouă
Ce a grăit prin vreme: Oameni, pace vouă!

APOCALIPS

Pe obraji Sfintei — lacrimi de sânge,
Pe aripa crucii — picături de sânge,
Pe pârâul Cedron — ondulări de sânge,
Pe hotarul lumii — sulițe de sânge...
Peste chipul Sfintei — doliu de maramă,
Peste fața apei — umbră de maramă,
Peste largul slăvii — nourii de maramă,
Peste gândul lumii — pânză de maramă...
Crucea se înalță și străpunge cerul,
Cuiul se ascute și înțeapă cerul,
Inima se sbate și deșteaptă cerul,
Sufletul țâșnește și despică cerul...
Apele de sânge se închiagă'n noapte,
Muntele Golgotei se dărâmă'n noapte,
Oștile cu suliți se topesc în noapte,
Tronul veșniciei se aprinde 'n noapte...

Unul care nu vorbește mult

de Emin Asan.

Vă povestesc mai jos o întâmplare interesantă. Sunt vre-o câțiva ani de-atunci. Eram șef de redacție la un ziar cotidian din Oradea, care îmi dădea prea puțin răgaz să mă ocup de chestii literare. Totuși, uneori, după încheierea ziarului mă încuiam în redacție, chinându-mi creierul să inventez vre-o povestire pentru foiletonul de Duminecă.

În ziua aceea dădusem ordin șefului să nu mă trădeze nimănui că sunt în redacție. Fumam țigări și cocoleșeam sferturile de coale de hârtie începute prost. Nu-mi venea în minte nici-un subiect deosebit și din cauza aceasta eram enervat. În aceste clipe, iată șeful, apare pe ușă.

— Dom'le secretar, a venit un prăpădit de om, tocmai din fundul județului. Mă cert cu el de-un ceas. I-am spus câte mi-au trăsnet prin minte, dar nu înțelege și nu vrea să plece. Zice că după un drum atât de lung, e musai să isprăvească azi. Poate are vre-o plângere mare, săracul, pentru gazetă. Peste un ceas pleacă trenul și m'am gândit că poate o să-l ascultați, dom'le secretar.

Am vrut să țip, dar m'am răzgândit. La urma urmei prea mi-erău gândurile tulburate. Dece să nu-l primesc! Poate are să-mi spună lucruri interesante, cari m'ar fi scutit de tema articolului de-a doua zi.

— Bine, dă-i drumul!

Am să termin repede, mă gândeam eu. Până atunci mi se mai potolesc și gândurile, astfel că voi găsi mai ușor subiectul foiletonului.

Pe ușă apăru misterios un țăran mărunț, spălăcit cu obrazul sbârcit, cu corpul scurt și gros ca un butuc de ulm retezat de secure, — împins discret de la spate de către șef. La șoldul stâng îi atârna o traistă prelungită până sub încheetura genunchiului; în mâna stângă ținea o căciulă de dimensiunile unei banițe de pe vremea lui Cuza, iar în cea dreaptă o grămadă de hârtii de toate mărimile și culorile. După ce schiță o plecăciune reverențioasă, dovadă că a mai avut prilejul să intre printre domni, îngânând cuviincios un „Alduiască-vă Dumnezeu” ca un debutant pe scenă, bătu câțiva pași înainte, însemnându-i pe podele cu țintele unor cisme largi, încrețite și îmbăcsite cu untură.

— S'auzim necazul dumitale, baciule, — îi zise binevoitor, poftindu-l în același timp cu un gest primitiv să ia loc pe scaun. Fiindcă sunt fecior de țăran, îmi dau osteneala să mă port bine cu țăranii. Și-apoi mă gândeam că e obosit omul și poate îmi va destăina lucruri interesante. Par'că și vedeam articolul de a doua zi, țipând contra celor ce apasă talpa țării.

— Apoi, domnișorule, mă rog frumos, — începu țăranul învârtind căciula pe mâna stângă și foșnind hârtiile din dreapta — pe mine m'a bătut Dumnezeu cu primarele nostru, că tare necaz am cu el. De-aia am și

făcut atâta drum, mă rog frumos, că mult e departe de-acolo până aici. La spatele pământului, să mă bată Sfântul. Un sat calic de tot, uitat de Dumnezeu între niște dealuri sterpe. N'ar fi nimic, dacă drumurile ar fi mai bune. Dar drumul e rău și până la gară sânt vre o douăzeci de kilometri. Vai de capul nostru! Când vine Crișul mare, umple câmpul și se năpustește în sat ca un dușman. Astă toamnă a desgropat sămănăturile, a dărâmat case și a omorât vite și copii.

— Le știm noi toate astea, baciule.

— Așa-i, mă rog frumos. Păi dacă nu le-oți și Dumneavoastră dela gazeturi, cari auziți toate și scriți toate, cine să le mai știe, mă rog frumos? Că domni ceilalți își întorc spatele dela noi, după ce le dăm votu. Dar dumneavoastră nu ne cereți voturi și tot ne pârținți cu scrisoarea. Eu nu sunt prost. Citesc foile și mă minunez de ele, că tare frumos știu să grăiască. Dar vezi, iar mă întorc și zic: sunt prost. Că eu nu știu să scriu așa, mă rog, și nici popa nostru nu știe. Nu ne-a învățat nimeni și am rămas proști.

Simțind că interlocutorul meu se îndepărtează de la chestie, mă hotărâi să-l ajut a reveni. Fiindcă pomenise mai sus despre inundațiile Crișului, îmi trezise bănuiala că fusese sinistral și poate l-or fi înșelat autoritățile comunale la împărțirea ajutoarelor.

— Ai fost păgubit de apele Crișului, baciule? Nu cumva te-au înșelat la împărțirea ajutoarelor?

— Nu, mă rog frumos, că eu stau departe de apă și holdurile mi-s în cea lature. Dar au fost destui dela noi din sat, săracii. Mai mult de jumătate. Au și băgat ei rugare la prefectură, ca să capete ajutoare de . . . de-alea . . . de sinistraie. Că așa scrie la carte: Dumnezeu pedepsește pe toți pentru unul, dar Statul cunoaște oamenii mai de-aproape și face dreptate. A și trimis ajutoare la oameni. Da eu n'am căpătat, că nu m-a atins apa. Nici rugarea n'am suscriat-o, mă rog frumos. Ce e drept, e drept; dece să umblu cu mînciuna!

— Atunci, care ți-e necazul? Spune mai pe scurt, căci nici eu n'am vreme multă

— Mai pe scurt, mă rog frumos. Așa zic și eu: scurt. Eu nu știu să vorbesc mult și frumos, că n'am carte așa ca avocații. Aiștia da, se pricep la vorbă. Și ciripesc ca pasările în crâng. Eu, când merg la judecată, uit necazurile și rămân cu gura căscată la ei. Inii vine să tot dau lumea în judecată, ca să pot asculta avocații . . .

— Baciule, lasă-i acolo și spune necazul dumitale — îl întrerupsei iarăși, văzând că pierde șirul — Vorba multă e sărăcia omului. (Deveneam nerăbdător).

— Drept aveți, mă rog frumos. Vorba multă e sărăcia omului. Cine vorbește mult, lucrează puțin, și iacăță paguba. Azi așa e lumea: vorbă multă și treabă puțină,

Bătrânii aveau minte mai multă, mă rog. Mie nu-mi place vorba lungă. Nu-mi place și pace. Pentrucă așa e felul meu, pentrucă eu știu vorba bătrânilor și pentrucă . . . nici nu mă pricep să vorbesc mult și să înfloresc vorba cu meșteșug.

— Tocmai de aceea, scurtează-o și spune-mi de-a dreptul ce durere te roade.

— O, domnișorule, mă rog frumos, că multe dureri mă rod pe mine, — se grăbi el să-mi ia vorba, schițând niște gesturi dezolante. Acuma are să spună, mă gândii eu, bucuroși de apropierea sfârșitului. Enervarea începea să mă piște. Și omul meu continuă:

— Plouă nevoile, domnișorile. Mă mir că le mai pot răbda, că-s om tare sărac. Când vrea Dumnezeu cu omul, dintr'o bubă îi umple capul. Așa și eu. Mă doare . . . da'ce nu mă doare? Și inima mă doare, mă rog frumos. Dar tot mai rău mă doare piciorul ăsta stângu. Mă apucă turbarea, nu altceva.

— Te-o fi mușcat vre-un câine turbat, — avui eu imprudența să-l ironizez.

-- Ce câine turbat? Niciun câine, mă rog frumos Adică drept aveți, domnișorile. Că mai câine ca un câine turbat e războiul. El m'a mușcat. Și cu dinții, și cu glonțul. Am rămas cu piciorul rematist. Asta, după cum am auzit eu, vine așa ca o răceală, dar e mai păgână ca răceala. Știți dumnevoastră, în război nu ești ca acasă. Dormi în ploale, în noroiu, în zăpadă. Ușor să prinde boala de oasele omului. Și ca să te procopsească și mai bine, te mai nimereste și un glonț, ca pe mine.

Acum mă enerva de-a binele. Mi-era teamă că în felul acesta poate să treacă o zi întreagă fără să aflu nimic. Și iarăși mă hotărâi să-l readuc, calm.

— Mulțumește Domnului că ai scăpat cu zile și să fii mândru că ești un erou.

Dar el nu mă lăsă să termin și-mi luă repede vorba ca și când și-ar fi adus brusc aminte de un lucru principal.

— Păi tocmai ăsta mi-e năcazul, mă rog frumos! Tocmai ăsta. Eu am luptat și am îndurat tot prăpădu. ca o vită de jug, că nici-o vită nu putea să rabde atâta. Și acuma tot eu să fiu urma? Adică dece, mă rog? În război în frunte și în sat la coadă? Eu sunt invalid. Am dreptăți, că sunt, am de tot felul (Aci foșni teancul de hârtii din mâna dreaptă). Dece să mă joace pe mine după plac un primar prost? Că eu am umblat multe țări și-am văzut mulți oameni. Am vărsat sânge și am zăcut ca mort, când am fost rănit pe frontul italian.

— Parlato italiano? — îl întrerupsei vesel, ca să-mi astâmpăr nerăbdarea, crezând că poate am să-l opresc. De altfel începeam să mă simt desarmat. Dar el nu se lăsă.

— De bună seamă că italianu m'a ochit. Că ei erau, mă rog, în fața noastră și Italia era acolo. Și . . .

— Măi, omule, lasă Italia în pace și spune-mi ce vrei.

Războiul a trecut. Știm și noi că a fost grozav.

— Și încă ce grozav, mă rog frumos! Din toate părțile curgeau gloanțele: și din față, și din spate, și de sus.

Și se pierdu iarăși în descrierea luptelor de pe frontul italian. Il lăsai să vorbească înainte. Eram desarmat și nu vroiam să-mi fac sânge rău. Incercai să-mi concentrez gândurile în altă parte, preocupat de tema foiletonului. Dar nu reușii. Auzeam vorbele lui ca un păcănit accelerat de mitralieră. Nervii îmi vibrau și fiori de fierbințeală mi se urcau în creier. Țăranul însă nu pricepea. Era fericit că poate să vorbească în voie. Nu-l înțelegeam. Il auzeam numai pe jumătate, ca într'un vis ce te persecută. La un moment îmi veni ideea salvatoare să-l dau afară și să încui ușa. Mi-adusei însă aminte că cu câteva zile mai înainte semnasem un articol cu idei diametral opuse. Și țăranul vorbea mereu. Incercai să-mi dau seama unde a ajuns. Imposibil. Simțeam că nu mai pot birui. Deaceea hotărâi să termin odată, oricum ar fi. Imi potrivii un glas sever, o frunte încrunțată și-l întrerupsei provocator.

— Ia ascultă, baciule! Dumneata ai isprăvit satul și ai venit să mă omori pe mine cu povești? Incetează odată. Uite, îți dau două minute. Dacă în acest timp nu mi spui cu ce treabă ai venit aici, să-ți vezi de drum!

El mă privi buimăcit și indignat.

— Apoi tocmai asta vreau și eu, mă rog frumos! să spun și să plec.

— Atunci dece nu spui?

— Ce să spun, mă rog?

— Ce necaz ai.

— Păi n'am spus?

— Se 'nțelege că n'ai spus. Toate le-ai spus, numai asta nu.

Ori m'am prostit eu și nu mai înțeleg românește!

— Eu mă gândeam că trebuie să spun toate, mă rog frumos, ca să priceapă domnul de unde vine treaba.

Lasă, că pricep eu și din puțin. Parcă ziceai că cu primarul ai necaz. Ce ți-a făcut?

— Dar câte nu mi-a făcut, bātu-l-ar Dumnezeu! Da' i-am spus: nici eu nu mă las. Eu sunt invalid, mă rog, și am la mână toate dreptățile. Și dacă e vorba merg la prefect, să-l smolesc eu, trăsni-l-ar de primar.

— Lasă că merg eu la prefect.

— Să vă alduiască Dumnezeu, domnișorule, că tare sunteți bun. Și să-i spuneți toate. Că dacă nu face dreptate, mă pui la tren și mă duc la ministrul ăla mare.

— Nu-i nevoie. Am să-i scriu eu și ministrului. Am să scriu și la gazetă. Și ministrul citește gazeta noastră.

— Așa-i, mă rog frumos. Gândeam eu că dumneavoastră sunteți oameni de cinste. Dar și noi cunoaștem cinstea și omenia și-om mulțumi pentru osteneală și bunăvoință. Și dacă nici cu asta nu m'o milui Dumnezeu, merg la Măria Sa Vodă. El e tatăl nostru, mă rog frumos. Să hotărască regele.

— Lasă, baciule, că dacă e vorba de-asta, îi scriu eu o scrisoare lui Vodă, de-o să-l apuce frigurile pe pri-

marul. Du-te acasă și nu mai umbla pe drumuri, că eu sunt prieten cu Vodă și de mine ascultă. (Eram în stare să-i spun că și Dumnezeu tremură de frica mea, numai să-l conving să plece pentru totdeauna).

— Dumnezeu vă deie tot binele, domnișorule, că sunteți numai bunătate și țineți cu noi. Așa om mai zic și eu. Am să-i spun și primarului, să-l apuce boala. Ziua bună!

În sfârșit, a eșit. Mi-era teamă însă să nu se întoarcă și m'am repezit să încui ușa, ca să pot reveni în

tihnă la tema foiletunului. N'am așezat la masă și am încercat să mi adun gândurile. Cu neputință. Auzeam necotenit vorbele țaranului. Ba la un moment dat mi-am adus aminte că uitasem să-l întreb cum îl cheamă și de unde e. Și aceasta mă enerva. Am încercat să scriu. Vorbele lui însă păcăneau la urechea mea. Și în momentele acelea mi-a trecut prin cap ideia unui subiect neașteptat. I-am și pus imediat titlul „Unul care nu vorbește mult.“

Intre București și Budapesta

de Alex. Olteanu.

În revista „Europa” din 15 Iulie 1927, dl Raith Tivadar, cunoscutul literat maghiar, înfocat propagandist al guvernului dela Budapesta în străinătate scrie: „Mobilierul, arta decorativă casele, muzica și jocurile poporului român („vlach”) sunt la fel cu cele provenite dintr'o civilizație uralo-altaică, înrudită cu cea slavă”. Dl. Al. Popescu-Telega în volumul său intitulat „Asămănări și analogii între folklorul român și iberic” adaugă la acest pasagiu următoarele: „Studiul (d-lui Raith) face parte din seria articolelor de propagandă maghiară pentru revizuirea tratatului dela Trianon”. Aceste două citații dau adevăratul aspect al problemei, care în ultimul timp a fost mult discutată în presa noastră, cu sau fără competențe și fără ca azi să avem un plan bine chibzuit în ceiace privește apărarea noastră națională care trebuie realizată cât mai curând paralel cu adunările de protestare în contra hotărîrii aduse la Geneva în chestia optanților. Program îndreptat expres în contra atacurilor repetate ale propagandei maghiare, duse în streinătate cu mare conștiință și fără orice scrupul, în primul rând în contra României. E necesar ca publicul românesc să cunoască această propagandă, mai ales acuma, când cu ocazia ultimei dezbateri a procesului optanților ni s'a dat, o dovadă convingătoare că dânsa a obținut un formidabil succes și a sosit timpul, când trebuie să-o contrabalansăm.

Propaganda maghiară pusă la cale de către Ministerul de externe dela Budapesta în diferitele state ale Europei, se sprijină pe instituții înființate pentru atingerea unui scop bine chibzuit, acela de a infiltra ideia revizuirii tratatului dela Trianon în opinia publică mondială și reactivitatea unor personalități culturale, cari prin legături cordiale de prietenie sunt de mult câștigate pentru cauza maghiară. Acestei organizații duble se datorește regretabila hotărîre dela Geneva. Să fim sinceri și să nu micșorăm pericolul care ne amenință, făcând o politică de struț, în credința că prin dezinteresare am înlăturat și dușmanii. Mai ales să nu credem, că convocând adunări de protestare, ne-am făcut datoria față de neam și țară. A sosit ultimul moment, când, lăsând la o parte vorbăria, trebuie

să trecem la fapte. Români buni, propaganda maghiară, dezvoltată insistent și după un plan strategic bine alcătuit, a câștigat simpatii în opinia publică mondială și ne-a izolat în așa fel, încât chiar cu o contra acțiune sistematică și desfășurată poate, decenii întregi, și totuși cu mare greutate ne va reuși să reocupăm tranșeele pierdute pe bariada ideilor. Ar fi o greșeală tragică să disprețuim importanța acestei popularități. Fac apel la memoria generației noastre puberte, care pe timpul războiului mondial a putut observa cum regatul mic român, poate cu forțe brute foarte reduse, dar cu dreptatea și cu simpatia unei importante părți a lumii civilizate de partea lui, în curs de zece ani a devenit România Mare și într'adevăr mare. Pentru a demonstra cele susținute în repețite rânduri de către mine, mai la vale încerc să dau fotografia acestei propagande, alimentate cu o nebună risipă de bani și cu tendința hotărîtă, de a ne pune din toate punctele de vedere într'o coloare nefavorabilă intereselor noastre, pentru a dovedi lumii, așa numită „civilizate” că poporul român n'are „drept istoric” asupra Ardealului. Lumii, care a crezut de bine ca prin Liga Națiunilor să urmărească proverbul latin „panem et circenses” uitându-și bineînțeles de pâine și instalând în mijlocul Europei cel mai mare circ care a existat până în prezent pe glob învăluindu-l într'o negură superstițioasă și cu actori aleși dintre cei mai de vază diplomați ai epocii noastre. Poate că clișeu prezintat mai la vale, nu va fi îndeajuns amănunțită, la tot cazul însă va fi bun, de a servi ca un semn de alarmă pentru aceia, cari într'adevăr sunt îngrijiți de viitorul acestui popor „bătut” de Dumnezeu cu un noroc, aproape fără păreche în conernul popoarelor civilizate.

Rândurile de față fac începutul unei serii de articole pe cari le voi publica în paginile acestei reviste ca rezultatul unor cercetări de mai mult de șase ani, urmărind cu mare atenție și notând orice eveniment mic care stătea în legătură cu această problemă, fiică dulce a celei „minoritare”. Voi arăta cum înțelege propaganda guvernului maghiar să înfățișeze opiniei publice mondiale situația politică internă a noastră, felul cum la noi sunt tratate

„minoritățile etnice“, ca pe urmă să vă prezint cu ajutorul unei literaturi bogate și în baza unor informații și date statistice controlate, adevărul.

Propaganda externă a Ungariei e condusă de uniunea „*Magyar Külügyi Társaság*“ (Societatea Maghiară a afacerilor streine), care sub conducerea contelui Apponyi Albert, unul dintre cei mai înfocați dușmani ai noștri, lucrează mână în mână cu Ministerul de Externe al Ungariei. Editează revistele franceze „*Revue de Hongrie*“ și „*L'Hongrie aujourdui*“ și scoate o bibliotecă, editată în mai multe limbi europene și intitulată „*Magyar Külügyi Könyvtár*“ (Biblioteca maghiară de afaceri externe). Acestei uniuni în colaborare cu Academia Științifică Maghiară și alte societăți culturale dela Budapesta, i-a reușit ca în diferitele state civilizate să plaseze anumite nucleuri ca baze solide de propagandă

În Turcia încă din anul 1917 s'a înființat „Institutul maghiar pentru științele istorice“. Animatorul acestui institut a fost și este Mehmet Kemal, nepotul președintelui de republică, care și-a luat licența la „Academia Agrară“ din Magyaróvár (Panonia) și chiar până azi se simte foarte măgulit când primește cadou câte o iapă dela un conte de pe pusta maghiară. În jurul lui s'au adunat adolescenții turci, absolvenții ai universităților din Ungaria. Studenții unguri de pe lângă universitățile din Paris și München, cu ajutorul colegilor lor chinezi, japonezi, turci și bulgari, au format „*Cercurile turanice*“ cuiburi de propagandă iredentistă în aceste orașe ale Franței și Germaniei. La Helsingfors doi delegați ai studențimei dela Budapesta, care stau permanent în această localitate, au format „*Societatea esto—finno—maghiară*“, care editează și-o revistă, numită „*Journal de la Société Finno—ongrienne*“.

În luna Ianuarie a anului 1924 a luat naștere „*Societatea maghiaro—polonă*“. În frunte cu președinte, profesorul *Marian Zdziechowski*, enumără între conducătorii ei pe episcopul Bandurski, și pe profesorii universitari *Borsovsky* și *Ruszczyk*. În cadrele societății, dr *Ivo Iaworsch* a ținut o conferință despre evoluția istorică a constituției maghiare, iar profesorul *Dabronsky* a scris o mulțime de cărți despre Ungaria. Promotorul legăturilor de prietenie maghiaro—poloneze este dl *Adorian Divéky*, atașat de presă al legăției poloneze de aici și docent la universitatea dela Budapesta. În orașul *Dorpat* din Estonia directorul „Institutului Maghiar“ este dr *Stetan Csekey*, titularul catedrei de limba și literatura maghiară înființată după războiul pe lângă universitatea estonă. Asistentul lui, dl *Elemér Virányi* a ținut o mulțime de conferințe despre limba și literatura maghiară, iar dânsul despre dreptul constituțional și dreptul de stat, maghiar. Ca fundația lui *Vilhelm Fraknoi*, un fost jidan convertit la catolicism și ajuns mai târziu episcop, în acelaș timp și unul dintre cei mai buni istorici ai epocii lui, a luat naștere la Roma „*Instituto Storico Ungherese*“. Tot într'o colaborare cu reprezentanții Italiei culturale a fost fondată în anul 1923 „*Societatea Corvin*“,

în frunte cu *Adalbert Berzeviczy* președintele academiei dela Budapesta, care și-a fixat un singur scop și anume acela de a pregăti terenul unei apropieri politice italo—maghiare.

La Newyork „institutul maghiar“, pornit pe urmele marelui rival al lui Iancu, — Kossuth Ludovic — și numit „*Hungary Society of America*“, e presidat de către *Victor I. Dowting*, judecător dela „*Supreme Curth*“ în colaborare cu *Philip Marshall Brown*, profesor la „*Princeton University*“, *Steward Culin* director la „*Brooklyn Museum of Art*“, *Stephen F. Dugan* director la „*Institute of International Education*“, *Patrik I. Hayes* primarul orașului Newyork, *Gilbert Müller* conducătorul trustului de teatru din America, *Ul. Grant Smith*, ambasadorul Statelor Unite din America la Budapesta și *Eugen Wambangh* profesor la „*Harvard University*“. Reprezentanții propagandei maghiare în celalalte capitale ale Europei sunt: la Madrid *Ember Nandor*, la Stockholm *Leffler Béla*, la Kowno *Balogh Elemér* și la Sofia *Fehér Géza*, iar la Geneva dl *Baranyai Zoltán* editează în colaborare cu *Eckhard Alexandru* organul „*Revue des études hongrois et finno-ougriennes*“, Abia acum doi ani s'a format în mod provizoriu, cu sediul la Berlin, „*Uniunea institutelor maghiare din străinătate*“.

Paralel cu această activitate s'au înființat pe lângă diferitele universități din capitalele Europei „*Collegia Hungarica*“. Iată cum le caracterizează contele Klebelsberg Kuno, actualul ministru de instrucție publică al Ungariei, într'un număr din „*Reichnist*“ din anul 1927: „Aceste organe nu sunt numai institute de cercetare ci niște organe duble, cari întrunesc în sânul lor nu numai pe savanții tineri ci și pe studenți. Ele sunt compuse pe de o parte din secția savanților și cercetătorilor cari muncesc în bibliotecile, arhivele, laboratoriile și clinicele centrului respectiv, pe de altă parte din secția studenților, cari studiază pe lângă universitățile, politehnicele și alte școli superioare de arte și specialități. În fruntea institutelor stau savanți cari păstrează un contact permanent cu cercurile științifice și artistice ale țărilor streine“. Pentru a demonstra și mai de aproape caracterul acestor organe de propagandă, iată ce scrie revista „*Magyar Kisebbség*“ (Minorité Hongroise) în numărul său din 15 Ianuarie 1927: „La Collegia Hungarica înființate de către guvernul maghiar, sunt aplicați o mulțime de tineri savanți din Ardeal, cari, deși nu fac parte din aceiaș unitate politică cu noi, în sufletul lor pe lângă iubirea pentru cultura unitară maghiară, trăiește și gândul transilvanismului“.

„*Collogium Hungaricum*“ dela Berlin a luat naștere din inițiativa răposatului *Gragger Robert*, fost titular al catedrei limbei și literaturii maghiare de pe lângă Universitatea Friderik—Wilhelm. Societatea „*Ungarische Institut*“ făcută în cadrele colegiului, editează revista „*Ungarische Jahrbucher*“ și colecția „*Ungarische Bibliothek*“. Tot acestui organ se datorește deschiderea secției maghiare de pe lângă „*Voggenreiter-Verlag*“ care, începând dela sfârșitul războiului și până azi, pe cheltuelile guvernului maghiar,

a editat o mulțime de cărți scrise de către autorii unguri din statele moștenitoare și sub titlul „*Cserkészkönyvtár*” (Biblioteca cercetășilor) a scos o colecție de volume pentru ca sub masca cercetășiei să dea tinerilor minoritari din România, Iugoslavia și Cehoslovacia, grupați în anumite societăți sportive, educația „necesară” militară maghiară. Datorită numai nepăsării, cu care noi de obicei privim mașinațiile ungarilor, aceste volume au intrat și se vînd azi în librăriile minoritare din țară, infiltrând în sufletul tinerimei maghiare, și anume pe furis, spiritul militarismului maghiar din trecut. Pentru Collegium Hungaricum Beroliense guvernul maghiar a cumpărat un palat impozant pentru acest institut, care până azi, abia în decursul de doi ani, a devenit focarul „iredentismului științific” mascat, strecurându-și razele ucigătoare aproape în toate părțile Europei centrale.

Collegium Hungaricum Vienneense” primește subvenție chiar și de la statul austriac și colaborează cu „*Minderheiten Institut*”, susținut de către „*Gesellschaft für Förderung eines Institutes für Statistik der Minderheitenvölker*”, luând parte și la „*Statistische Seminar für Bevölkerungswirtschaft und Kulturfragen des Gränzlands des Deutschen*”, curs deschis în anul 1921 la Berlin. Conducătorul colegiului este *dr. Károlyi Árpád*, fost director al arhivei și bibliotecii secrete de pe lângă curtea regală a Habsburgilor și e plasat în palatul gardiștilor maghiari de altă-

dată. „*Collegium Hungaricum*” dela Roma a fost format la urgitarea d-lui *Arduino Colosanti*, director general la Ministerul Cultelor din Italia și a fost plasat în încăperile palatului testat de către răposatul *Fraknoi Vilhelm* pentru acest scop. Abia în cursul anului trecut au fost înființate „*Collegia Hungarica*” dela Paris și Zürich, tot cu acelaș succes.

După intrarea Germaniei în Liga Națiunilor, această propagandă a luat un avânt și mai mare. Astfel cred, că nu voi greși, dacă în cursul acestei serii de articole voi încerca să dovedesc, că între Germania tolerată în arena luptelor politice internaționale și Ungaria ațâțată de promisiunile nostalgice ale lordului Rothermere, pe această temă, există o colaborare intimă. Intruniri pornite în contra tratatelor de pace, volume, cari cuprind date false demografice referitor la repartizația populației din Ardeal, conferințe cari tind să dovedească „imposibilitatea” ideii dacoromâne și alte manifestațiuni ostile României, iată, ceea ce indică drumul pe unde trece acest torent de tendințe subversive și de calomnii fără orice scrupule. Tendințe și calomnii pe cari va trebui să le discut sistematic și amănunțit, fac parte din materialul de gaze asfixiante cu cari diplomația maghiară la Geneva a reușit să ametească, — deși numai pentru puțin — chiar unele dintre cele mai clarvăzătoare capete ale lumei civilizate.

Din literatura bulgară.

NAUM

de Ivan Vasov.

Localitatea balneară Mehadia (Băile Herculane) este așternută, ca într'un leagăm, într'o splendidă vale a Carpaților. — Piscuri înalte de munți împăduriți, înconjură, în chipul cel mai pitoresc, aceste bogate băi Ungare*) prin care trece șerpuitoare apa râului Cerna, udând în drumul ei picioarele stâncilor Damogled.

Afară de această denumire slavă, totul este străin aici: nemțesc, unguresc sau vlah.

Am stat odată acolo o lună, pentru o cură de băi. Sau mai bine zis, am petrecut acolo o lună admirând minunata așezare a acestui colț muntos și hoinărind singur, prin pădure în desișurile bătrâne, unde pătrundeau ca un ecou îndepărtat, acordurile orchestrei băilor. — Aceasta era petrecerea și bucuria de toate zilele.

În cele din urmă însă a trebuit să mă satur de plimbările aceastea și de muzică și de pădure. Incepu să-mi fie dor de Bulgaria, de limba bulgară, de chipurile bulgare. Mă pâlise dorul după aerul... bulgar. Dorul de acasă creștea cu cât se apropia ziua plecării. Niciodată patria nu ni-e mai scumpă, decât când suntem departe de dânsa, și cu atât mai mult o simte aceasta exilatul.

*) Nuvela e scrisă în vremea stăpânirii maghiare. Credem nimerită publicarea ei pentru mărturisirile prețioase ce conține.

Eu nu eram exilat și totuși, în dorul ce mă cuprinsese, era ceva din dorul de patrie al exilatului, și când trenul mă duce înspre Dunăre, simțiam cum mi se umflă pieptul de aer proaspăt.

La Orșova, trebuia să aștept două ore vaporul care făcea curse de aici la Lom-Palanca.

Orșova, este un orașel cu o poziție din cele mai frumoase, pe malul stâng al Dunării, ale cărei valuri străvezii udă țărnul stâncos al graniței sârbești.

Totuși, o jumătate de oră mi-a fost de ajuns ca să mă satur de minunățiile aceastea ale naturii, și timpul până la sosirea vaporului îmi părea foarte lung.

Umblam nerăbdător pe malul apei, trecând pe lângă un șir întreg de cârciumi, cafenele, prăvălioare de tot felul și restaurante în care se zăreau siluetele de pescari săraci, hamali din port și diferiți țărani și orașeni, și ascuitam amestecul de graiu ungar și vlah, care aveau aici stăpânirea nediscutată.

Dintr'un fel de cârciumă-birt mă isbi mirosul de pește prăjit; era ceva pentru care, ca atâția alți muritori, am și eu o adevărată slăbiciune.

Simții deodată că mi-e foame și în loc să mai aștept o jumătate de oră, până ce se va servi prânzul la

restaurant, am intrat în birt, m'am așezat la o masă și am cerut să mi se dea pește.

Cât de mare îmi fu însă surprinderea, când birtașul, un om vioiu cu fața smeadă, strigă la un chelner, în limba bulgară, ca să mă servească.

Da'veți și vin bun? întrebă eu în bulgărește.

Birtașul se uită la mine, mirat; plecă de la tejghea și se apropie de mine, învăluindu-mă cu o privire de bucurie,

A! sunteți bulgar? Și urmă o strângere de mână și salutări și cuvinte pornite din inimă, parcă am fi fost nște vechi prietini.

După o lipsă de acasă, atât de lungă, limba bulgară, mă fermeca, tot așa cum mă încânta convorbirea cu compatriotul la care intrasem. Dar birtașul meu era și mai mișcat de cât mine și se bucura ca un copil de întâlnirea aceasta neașteptată. Nu știa cum să mă ospăteze, cum să-mi facă plăcere.

Uitase cu totul pe ceilalți mușterii. Porunci să mi se aducă alt pește, mai bun decât acela pe care-l comandasem. Spuse să-mi aducă din pivniță un vin pe care-l ține pentru musafiri aleși. Mi se aduseră și alte bunătăți. Se așeză și el cu mine și începurăm să vorbim, să povestim. . . .

După scurtă vreme, cunoșteam toată viața birtașului primitor.

Il chema Naum; era de loc din Ohrida macedoneană. Încă din vremea stăpânirii turcești se așezase aici și se apucase de comerțul acesta, cu care se îmbogăți. De atunci nu mai fusese în patrie.

Dar n'a uitat niciodată pe cei rămași acolo și tocmai se hotărâse ca în anul acela se facă un drum la Ohrida, ca să-și mai vadă locurile și rudeniile. În drum avea de gând să se oprească la Sofia pentru a se bucura de Bulgaria liberată.

Avea la Sofia un frate, despre care-mi spunea că e zidar. Mă întrebă dacă'l cunosc — nu'l cunoșteam — și mă rugă să-i duc complimente dela dânsul.

Ajunserăm apoi la politică. Vorbirăm de tirania turcească, de liberarea Macedoniei, de puterea de viață a bulgariei. Gândul la patria sa, pe care n'o văzuse de un sfert de veac, îl învioră fața. Îi se cetia în ochi fericirea și o bucurie de copil; de bună seamă fiindcă găsisese în mine pe cineva căruia putea să-i împărtășiască gândurile și simțirile sale scumpe, în această țară străină, între oameni străini.

Băgai de seamă însă că vremea trecuse și trebuia să mă grăbesc de plecare. Mă sculai și voi să plătesc, dar despre asta Naum nu mă lăsă să scot măcar o vorbă. Nu, în niciun caz. . . . Ca să la bani dela mine, era pentru dânsul ceva jignitor, dureros. Îi mulțumii din toată inima.

El mă însoți până la vapor, mă rugă din nou să duc salutări fratelui său și-și exprimă speranța că ne vom revedea în curând la Sofia, cu prilejul trecerii sale spre Macedonia.

În port, vaporul scotea nouri groși de fum. Alergai

BĂTRĂNETE

de Ț IOAN CIORĂNESCU

De ce în timpul meu, bătrân revin
Când silă mi-e de el, și sunt un altul?
Se ce'n potirul meu sângele-vin
Murmură lin și-abia-și mai face saltul?

Am suflet tânăr: soarele din plept
Îmi face mai frumos amurgul par'că.
Ah, apa vremii-am despica'to drept
Și-acum îmi clatin trudnica mea barcă.

Dă-mi soartă, timpul meu ce mi-a fost smuls
De păsarea ce cu-aripi negre-bate,
Ori dacă nu, să 'ncete-al vieții puls
În vinele artero-sclerozate.

Clădește-mi, sete de-a trăi, un zld
Din carnea care inima-mi sfâșie,
Ori dacă nu, în mine-o să mă 'nchid
Pe totdeauna, ca 'ntr'o nășălte.

la birou pentru a-mi lua un bilet. Dădui însă de un mare bucluc. Banii ce i aveam nu ajungeau pentru bilet. — Greșisem la Mehadia socoteala banilor ce-mi trebuiau până la Lompalanca. Îmi lipsiau opt coroane austriace, ceeace făcea cam un napoleon de aur.

Față de întâmplarea asta neprevăzută, stăteam ca zăpăcit, neștiind ce să fac.

Vaporul trebuia să pornească după câteva minute, și nu era niciun chip ca să plec.

Mă trecea un fior, când mă gândiam că trebuia să mai stau în târgul acela plictisitor două-trei zile până ce puteam căpăta bani dela Sofia. Ca să cer bani dela Naum, nici prin gând nu-mi trecea. Mi se părea ceva urât și nepotrivit; putea să aibă un efect neplăcut asupra bravului macedonean, și să arunce o umbră asupra bunei păreri ce-mi câștigasem în ochii lui. Poate că mă înșelam, dar n'avui curajul să cer dela dânsul un asemenea serviciu.

Deodată văzui pe Naum, apropiindu-se de mine cu un zâmbet:

— Grăbiți-vă, grăbiți-vă! Pleacă vaporul!

Eram nevoit să-i spun întâmplarea.

Abia apucaii să isprăvesc vorba și el îmi luă din mână banii ce-i aveam, alergă într'un suflul la ghișeu și veni îndată cu un bilet.

Bunătatea asta, mă mișcă peste măsură. Îi mulțumii în chipul cel mai călduros, promițându-i că-i voi trimite negreșit cei opt fiorini cum voi ajunge acasă.

— Dă-i fratelui meu, răspunse el; dar halde, suie-te pe vapor.

Vaporul tăia valurile negre ale Dunării și eu stătui multă vreme pe bord, uitându-mă la Naum, care-mi făcea cu mâna semn de adio.

Băgai de seamă că nici nu mă întrebasese cum mă chiamă; îl era destul că eram bulgar. . . .

Cu mare trudă isbutii să găsesc în Sofia pe fratele

lui Naum. Il chema Petcu. Vestea apropiatei veniri a lui Naum, îl bucură și-l întristă în același timp...

Din convorbirea cu Petcu, aflai unele amănunte, din Viața lui Naum, care complectează biografia acestui om ce-mi devenise atât de simpatic.

Naum întreținea la Ohrida familia unui frate mort și trimitea acolo în fiecare an câte cincizeci de coroane pentru biserica Sfântului Naum. Cu prilejurile acestea, rudele lui primiau scrisori dela dânsul.

Mă împrietenii și cu Petcu. Stăteam de vorbă de câteori ne întâlneam. Și-i aminteam mereu să nu uite să vie cu Naum la mine, când ya veni la Sofia, ca să-întorc și eu ospitalitatea.

Din păcat nu mi-a fost dat să mă pot bucura de plăcerea asta. Naum se oprise la Sofia, când am lipsit eu de acasă. Il așteptam la întoarcere, după Sf. Gheorghe. Intre timp chemaiu pe Petcu la mine, pentru o mică reparație. Mi se păru schimbat și tăcut. Il întrebaiu dacă a mai primit ceva știri dela Naum.

— Am primit ceva știri . . . , răspunse el scurt, aruncând cu mistria var pe perețele crăpat.

— Da n'are să vie pe aici, cum a fost vorba ?

— S'a dus, domnule . . .

— Cum s'a dus ?

— A trecut pe lumea cealaltă.

— Cum . . . A murit Naum ?

— L'au omorît . . .

Și-mi povesti cum s'a dus Naum, acum o lună, în Bitolia, unde avea ceva afaceri. La întoarcere, a fost atacat de arnăuți.

Ce i-a trebuit să mai meargă în Patria noastră nenorocită ? ! Încheie Petcu. Ochii îi se umplură de lacrimi și se apucă iar de lucru.

N'am fost în stare să rostesc o vorbă. Mă uitam înduioșat la durerea lui Petcu și abia acum îmi căzu privirea asupra pălăriei sale cernită cu o fășie de crep negru.

Trad. de I. Const. Delabaia.

Gânduri de Baudelaire

Ar fi miraculos ca un critic să devie poet, dar e cu neputință ca într'un poet să nu fie și un critic.

*

Adâncimi nebănuite de cugetare în proverbele populare : găuri săpate de generații de furnici.

*

Arta care va corespunde trebuinței de toate zilele va fi totdeauna cea mai onorată.

*

Amestecul grotescului și al tragicului e plăcut spiritului, după cum dezacordurile sunt plăcute urechilor blazate.

Literatura Persană

POEME IN PROZĂ

de HAFIZ

Primăvara

Iată că sosește primăvara cu fermecătorii trandafiri. Privește-le obraji catifelaji și buruiana amară a tristeții și se va desrădăcina din inimă.

Vântul dulce de Vest a început. Trandafirul care se înăbușia în propriul său parfum și-a sfâșiat vestmântul. O, inimă, cere apei limpezi știința adevărului.

Logodnica trandafirului, prin sburdălnicia și zâmbetele ei, mi-a cucerit inima, și a smuls credința din ea. Pătimașe, privighetoarea, își cântă cântecul de dragoste, și e fericită că-și revede trandafirul înflorit.

Haifiz, privește adierea cum răsfiră cu mâinele ei ușoare pletele trandafirului și cum bucelele zambilei cad leneșe pe fața iasomei . . . !

Trandafirul gurei tale

O tu, care prin strălucirea feței tale, știi să dai vieții coloritul și veselia, revino !

Fără trandafirii obrazilor tăi, primăvara nu poate să trăiască.

De varsă ochii mei șiroaie de lacrimi, să nu te miri. Fără tine, viața nu-i viață !

Nu mă tem de neantul morții în care totul se scufundă. Trandafirul gurei tale mi-e țința vieții.

În clipele foarte scurte, când fericirea dragostei se revarsă, poți înțelege rostul inimei, numai dacă ai amuțit rostul vieții.

Ieri trecu fără a mă împărtăși cu o singură privire ! Vorbește, o Hafiz ! În cartea omenirii ceea ce scrii tu va învinge uitarea.

Povestea dragostei

Ea mi-a spus : „Viața toată, inima-ți va fi sclava buclelor mele. Pentru ce-ți părăsești tovarășii ?

„Nu-ți vinde parfumul suav al inteligenții pentru bucele negre ale iubitei.

„În acest vechi ogor al dragostei, nu spera ca sămânța iubirii și a credinții să fecundeze înainte de vremea [secerișului].

Paharnic, adu-mi vin ; și-ți voi spune taina bătrânelor stele și rostul lunei noi.

Discul stăpânei nopții care descrește în fiecare lună este imaginea a ceea-ce a fost soarta coroanelor regești. O, Hafiz. Pragul crâșmei e locul unde ești sortit tu să ascuți și să citești povestea dragostei.

Trad. de FLORI-SAM

LUI DUMNEZEU

după DERJAVIN*)

O, Tu, nemărginită, nestrămutată Fire,
Nemărginirea însă, umplând-o de viață,
Treime de-o ființă a robului cucernic,
Trecându-ți vremea singur în veșnicia Ta!
Tudindenea de față și totuș nevăzut.
Ne nchipuit de slaba gândire omenească,
Tu, necreat de nime, fără de nici-un lăcaș;
Tu, ce cu 'nfățișarea-Ți insuflețești natura,
Orânduiești de-apururi, o 'mpodobești cu drag,
Tu, făcătorul lumii, Sublimul Dumnezeu!

O, de-ar putea gândirea-mi, fulgerător să afle
Nisipurile calde ori facele cerești,
Ori valurile negre a furtunoasei mări
Și 'ntr'o clipită-adâncul oceanului să-l știe!
Căci nu-i nimic în Tine, nici număr, nici hotar.
A oamenilor glasuri ce-au fost purces din Tine,
Naintea slavei Tale vor sta încrenenite.
Și dacă pân'la Tine se'nalță vre-o gândire,
Prăvale 'ntunecată de strălucirea-Ți sfântă,
Întocmai ca o clipă 'n mijlocul unui veac.

În răsăritul vremii, voința-Ți de pe urmă
A tras fără de hotare din veșnicie haos.
Nainte de viață, viind prin Tine însu-Ți,
Sublima Ta odihnă înseamnă veșnicie!
În Tine firea are izvorul cel dintâi
Lumină-adevărată de viață dătătoare
Tu priveghezi, în vreme, și nesfârșite vârste!
Doar ai vorbit și 'ndată lumea Ți răsfrânge chipul
Și vrerea Ta slăvită în dungi scânteietoare.
Trăit în veșnicie, trăești, trăi-vei pururi.

De la creare, în care tot duhul Ți-a pătruns,
Făcliiile cerești se-amestecă în Tine.
Ce pierde 'n întuneric, renaște-a doua oară,
Căci moartea și viața urmează legea Ta.
Din nesfârșitul haos apar scântei mărețe,
Roind în nesfârșire, nenumărate facle.
Strălucitorii sori scilipesc sub pașii Țăi,
Cum într'o zi de iarnă, pe plaiurile ninse,
În perle scilipitoare se vântură zăpada
Și scântee feeric câmpia 'ncremenită.

Departa, cât se'ntinde Atotputernicia-Ți,
Puzderiile de stele vestesc voința Ta
Și-n nesfârșita fire und'se frământă viața,
Împrăștii cu blândețe lumina fericirii.
Ce-s în văzduhu-albastru aste făclii aprinse,
Cristale făurite în smocuri scilipitoare,
Strălucitoare globuri pe valuri azurii?
Aceste facle de-aur brăzdând câmpii în haos,
O clipă-asemuite sfințitei Tale glorii,
Ar fi ceea ce-i noaptea în scăpărarea zilei.

Și ca o picătură da-apă 'ntr'un ocean,
Întreaga fire pierde în măreția Ta;

*) Ostaș ridicat de Caterina II la ranguri înalte civile, sub Alexandru I, ministru de justiție, Derjavin, renunță în 1802 la funcțiunea civilă pentru a se deda cu totul literelor. Oda „Lui Dumnezeu” tradusă în toate limbile, poate fi comparată cu „Dieu” a lui Lamartine. A lăsat opere dramatice și un tratat de poezie lirică. Păcătuiește prin abuzul de alegorie. (1743—1816).

Dar până unde gându-mi scrutează nepătrunsul?
Și ce 'nsemnez eu oare pe lângă măreția-Ți?
Creind după plăcerea-mi adâncurile mării
Și lumile de stele, cu cerurile-albastre,
Nenumărații sori ce strălucesc în haos,
Mulțimea lor unită în prea slăvita-Ți față
Ce-ar înseamna! Pe-orbită, răzleț, un biet atom
Iar eu pulbere, Doamne, că eu nu sunt nimic.

Nimic! Pururea treaz Te proslăvesc cucernic,
Căci mila-Ți mă cuprinde târându-mă spre Tine.
Cum roua dimineții clipește 'nvăpăiată,
Seninătatea-Ți sfântă se oglindește 'n mine.
Nimic! Dar sufletul mișcat mi-e de iubire.
Spre culmile albastre, smerit mi-ndrept cătarea,
Și sufletu-mi se duce mânat de un vânt năprasnic,
Eu 'mi recunosc puterea dar și nemernicia,
Căci simt, gândesc la Tine, nădăjduesc mărire;
Eu sunt și totu-n mine vestește că ești Tu!

Tu ești! Căci Providența-Ți tutindenea se'ntinde,
Căci inima mi-o simte și firea o arată
Și vrerea minții mele-o vestește bucuros.
Tu ești! Această vorbă mă scapă de neant!
Atom în lumea asta, viind prin îndurarea-Ți
Ce-n sânul Firii tras-a hotarul strălucit
Și 'n coronat de glorie. Și-stau fără de dușman,
Neprihănit în fruntea făpturilor trupești,
De Dumnezeu aproape, de facele cerești
Și'n roiriile de stele 's atom nebănuț.

Simbolul minunat al Firii întregite,
De frăgezime trupu-mi pe veci înlănțuit,
Eu port în acest suflet ce-mi înfrânează tina
Răsfrângerea măreață a Providenței Tale.
Sleit de vlagă trupu-mi se va prefăce 'n țărână
Iar sbuciumatu-mi suflet în dorul veșniciei
Va să coboare-adâncul umbrat de 'ntunecimi:
Sunt înger, nu sunt vierme; sunt crai, nu rob smerit.
Și cum ne-asemănarea se zămislă în trupu-mi?
Cum viețuește 'n mine ceea ce n'am în suflet?

Ești Tu, Atotputinte, ce m'ai fost zămislit
Și din Dumnezeirea-Ți mi-ai fost dat ferticirea,
Tu, din nemărginire, Mântuitor slăvit,
Ce mi-ai suflat viața, făclia nemuririi!
Dreptatea Ta supremă a poruncit ca duhul,
Nainte de-a pluti pe aripele văpăii,
Și-n grabă să străbată al morții întuneric,
Să se renalțe o clipă în drumul veșniciei
Și-apoi senin să cate, trezit la viață nouă,
Către lăcașul veșnic, merit ursitei mele.

Întelepciunea-Ți sfântă-i, mărețată, negrăită,
'n chipuri negândite tutindenea scilipește
Și firea mea nainte-Ți prăvale 'n slăbiciune.
În umbra slavei Tale, gândirea-mi ametește.
Și dacă prea mărirea-Ți e gândul de pe urmă
Și 'ntâia datorie e-a Te slăvi prin jertfă,
Ce pot eu, Doamne, în prada atâtoro păcate?
L'aș umili, Prea Sfinte, sufletu-n fața Ta
Și'ncremenii de-apururi de strălucirea-Ți, ochii
Făcuți din tina neagră se vor scâlda în lacrimi.

Trad. I. G. Dimitriu

Organizațiile voevodatelor și cnezatelor la românii din Crișana

de E. Tigu

Crișana, cuprindea teritoriul dintre Crișuri spre răsărit până în munții Apuseni, spre nord până în valea Someșului, spre apus până în văile mănoase ale Tisei, iar la sud cuprindea ambele maluri ale Murășului. O parte a acestui ținut ne-a rămas sub numirea de jud. Arad, Bihor, Sătmar și Zărandul desființat. Viața și trecutul poporului nostru din acest colț al pământului românesc a rămas și ne este cunoscută din cele mai îndepărtate vremi, din acele timpuri de când românii erau conduși, guvernați și legiuți de Voevozi, Cnezi și Crainici. Organizațiile Voevodatelor și Cnezatelor sunt o mărturie a vremilor trecute, cari ne arată vechimea elementului românesc pe aceste platuri, precum și viața trăită în cursul atâtor sute de ani între neamuri și popoare străine, cari, sub raportul puterii de asimilare sau dovedit a fi inferioare neamului nostru. Cele dintâi figuri legendare, cari, prin rolul și poziția lor, formau *clasa aristocrației române* din acest colț de țară, erau următorii Voevozi pe cari îi amintesc actele și însemnările din trecutul istoriei: La 1280 sub Ladislau IV. (Cumanul) (1272—1290) Voevodul Nicolae, fiul lui Pavel, organizează jafuri și devastări pe teritoriul moșiei feudale a episcopatului din Oradea, din cauza că episcopatul răpise 2 sate din moșia tatălui său, a Voevodului Pavel. Voevodul Nicolae e condamnat de rege a da despăgubiri episcopatului, pentru jafurile și pagubele cauzate în moșia episcopescă. (A váradi püspök. tört. v. I. pag. 14 Bunyitai V.) La 1326 în posesiunea sa Hydus dăruiește episcopiei de Oradia, stă și petrece Neagul Voevod; la Beiuș apare în 1363 un Ioan Voevod având, ca frați pe Boch și Balc („Cele trei Crișuri Nr. 1. 2. N. Iorga). Prin o diplomă dată în 26 Iunie 1349, episcopul latin de Oradia Demetriu, înghădul Voevodului Petru fiul Stanislau din Vintir, așii ținea și un preot român, dar numai atât timp, cât îi va conveni susnumitului episcop. (A váradi püsp. tö t. g. 192 Bunyitai). Voevozii români din Maramurăș Balița și Dragu pe la 1391, aveau moșii cari se întindeau, și peste județul Bihor. (Ierarchia Rom. pag. 75. Dr. A. Bunea). Pe la 1410 se face amintire de alți Voevozi de Beiuș, având sub ei cnezi și jurați, ca Petrus Vajda (ac universi jurati de pertinenti se jusdem Belenes), care judecă și orânduiesc a se scrie sentința (Ist. Rom. din Ardeal și Ung. v. I. N. Iorga). În 1410 o congregație ținutală se adună în ținutul Beiușului compusă numai din Cnezi români, să judece procesul dintre Bogdan și Merideu de o parte, Moga și Șerban de alta. (Ist. Rom. v. II. p. 232 Xenopol). Regele Sigismund donează episcopiei de Oradia mai multe moșii; în amintirea acestui fapt, episcopul latin Ioan, în anul 1392, ridică la demnitatea de nobil, pe Voevodul Gheorghe, dăruindu-i

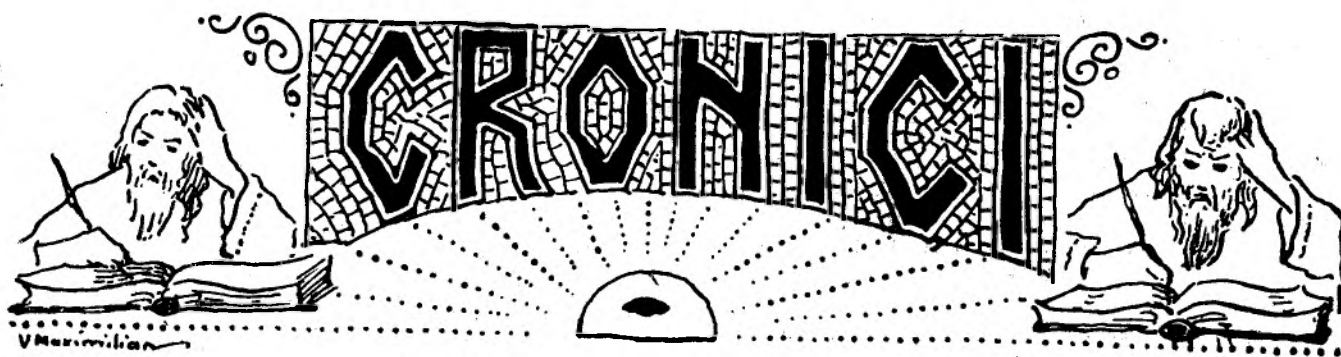
satul Illea și încă 10 intravilane. (A váradi püsp. tört. p. 211 Bunyitai). Episcopul Ioan Prato prin diploma sa din 13 Sept. 1426 transcrie și întărește în moșia sa pe Voevodul Petru, fiul Voevodului Gheorghe din Gepiu, care moșie i s'a donat de episcopul Scolari (la 1411) (Opul citat pag. 247) Episcopul Ioan Vitéz prin diploma cu data de 1445, donează Voevodului Mihai Românul satul Cociuba. (A váradi püsp. tört. pag. 291. Bunyitai).

În anul 1493 Farkas Balint, întărește în posesiunea comunei Cociuba pe Voevodul Mihai Românul, iar prin o altă diplomă, donează comuna Illea Voevodului Luca din Cărand. (Opul citat p. 330). Episcopul Farkas Balint era de origină română.¹⁾ El a fost fiul lui Vuc Brancovici al doilea fecior a lui Grigorie Brancovici (1460) fiul cel mai mare al Despotului Sârbilor — Gheorghe Brancovici (Mitropolit. Sava II, Brancovici pag. 28—29. Vas. Mangra). Vara primară a lui Vuc Brancovici a fost Domnița Mi-lița Despina, soția lui Neagoe Basarab, Domnul Munteniei (1512—1521), astfel Farkas Balint—Valentin Lupu — urmează a fi nepot Domniței Despina și Domnului Neagoe Basarab. (Ist. Rom. pag. 249 vol. IV. Xenopol). Mama lui Farkas Balint era sora episcopului Ioan Priusz, care, încă în viață, ceruse regelui Vladislav, ca să-l numească, ca urmaș în scaunul episcopesc din Oradia (Sava II. Brancovici pag. 29 V. Mangra), ceea ce se și întâmplă (1490—1495). Din considerațiuni economice, episcopul Ioan Dominus, pe la 1444, concede anumite sentințe cnezilor români din provincia Beiușului (Ierarchia Rom. pag. 75 Dr. A. Bunea). Ca și în Bihor, tot așa și în județul Zărandului, în 24 August 1404, regele Sigismund donează moșia Crișilor lui Balea Voevodul Românilor din Zărand, fiul Voevodului Boer. Voevodul Balea avea 2 fete, pe Zorinca și Zinuța după cât s'a putut constata din o inscripție scrisă în limba sârbească la biserica din Criștor, din anul 1411. Urmaș al acestuia la conducerea Voevodatului a rămas fiul său Vaslie. (Arad várm. tört. vol. I. pag. 356 Dr. Márki). La 10 Aprilie 1451 Ioan Huniade apreciind meritele Voevodului Moga din Hălmaș, l-a întărit în Voevodatele Căpâlna, Hălmaș și Băița (j. Zărand) cari și pân'atunci le-a stăpânit în pace cu fiii săi Mihail și Sandrinus (Arad várm. tört. v. I. pag. 129 Dr. Márki).

(Sfârșitul în numărul viitor.)

¹⁾ Valentino Panonia cui Lupo cognom erat, episcopatum renunclavit, pag. 326. Nota 2. Op. citat Bunyitai.

Nu uitați că revista „FAMILIA” apare cu sacrificii. Achitați-vă abonamentul și indemnaji pe cunoscuții d-voastre să se aboneze.

Universitatea liberă „Em. Gojdu” de sub priceputa conducere a dlui T. Neș directorul Liceului Emanoil Gojdu, și-a încheiat sesiunea. O rodnică activitate de un an îi dă dreptul la repaosul vacanței. Profesorii grupați în această formă, fie fără demnități doar cu soldați combatanți, pot privi cu satisfacție în urmă. O dără luminoasă marchează eforturile lor. Conferințele ținute anul aceasta sunt variate și de un deosebit interes. Aci, dând un sumar rezumat al activității din Oradea a Universității libere „E. Gojdu”, ne rezervăm plăcerea pentru altă dată să subliniem propaganda plină de rod extinsă și în satele Biharei.

Conferințele Universității libere E. Gojdu din anul 1927/28 le-am putea grupa în trei categorii:

a) *Conferințe cu caracter istoric.* Conferențiarul au plimbat atențiunea auditorului dealungul istoriei întregi a poporului nostru. Dl. Prof. C. Diculescu, dela Extensiunea Universitară din Cluj, a arătat că leagănul plămădirii noastre etnice n'a fost necontentit scena năvălirilor unor popoare, fără organizație politică și militară. Documentele istorice, filologice, și de artă populară dovedesc că gepizii au trăit o viață organizată politicește; ei alcătuiau straturile sociale, superioare: casta militară, și quazi boierească. Iar jos se undea poporul nou „Românii”, muncitorii pământului și prăsitorii de vite. Această viață de stat a dăinuit mai multe veacuri; este statul preistoric în Dacia-Traiană.

Dl. prof. Bogdănu-Duică dela Extensiunea Universitară, ne-a purtat pe linia istoriei noastre culturale, arătând comunitatea de cultură a tuturor Românilor. Mărturiile literare arată b. o. că ideea națională s'a zămislit independent în mai multe provincii, ca țșnirea aceluași suflet ce evolua în taina vremii. Mitropolitul Stefan, Croniciarii, școala ardeleană au arătat aceiași lumină rășfrântă specific, de mentalitatea lor. Astăzi nouă ni se impune înlesnirea prin legiferări a acestei fuziuni sufletesti, naturale și manifestate spontan în trecut, ca semnele unei evoluții fatale, hotărâte de aceleași legi, deoarece și esența realității evolutive a sufletului românesc același este.

Dl. prof. Marinescu C. a răsfoit documentele diplomatice noi, neimpânzite încă de păinjenșul vremii, și a povestit pregătirea diplomatică a războiului din 1916-18. Ne răsare în minte galeria diplomaților străini și români. Tache Ionescu, Carp etc. încăierați într'o cumplită luptă pentru angajarea României în război, ca factor decisiv. Consiliul de coroană din Sinaia, atitudinea lui P. Carp. rîpos'a lui I. C. C. Brătianu se zugrăvesc dramatic în firul povestirii.

Dl. prof. Dragomir S. atacă a problemă actuală: acțiunea lordului Rothermere. Prezintă harta demografică a Ungariei vechi, întocmită de profesorul maghiar Chobnoky, pentru a servi publicului articolele lordului Rothermere, garnisite științific, arată absurditatea pretențiunilor maghiare cu privire la rectificarea frontierelor. Este de nelnchipuit coridorul Oradea—Cluj Săcuime, înfipt în terolul României, tăind arterele de circulație economică între nordul și sudul Ardealului. Dealtfel prin rectificarea cerută ar ajunge din nou în Ungaria număr mai mare de minorități cât face actualmente coeficientul Ungurilor în provinciile deslipite de Ungaria. Nici temeluri istorice n'are propaganda. Insulele maghiare din Ardeal, sunt ostrovi artificiale, clădite cu scopul de a opri revărsarea elementului româ-

nesc spre câmpii, și de a maghiariza prin forță administrativă și siluire culturală.

b) *Figuri românești reprezentative.* Conferențiarul au zugrăvit câteva figuri cari reprezintă multiplele manifestări ale culturai române. Dl. Inspector-șef Gh. Bota vorbește despre V. Conta, analizându-i limpede sistemul închis, filozofic. Expunerea fatalismului lui V. Conta o încheie cu accentuarea existenței unei forțe spirituale, creatoare de valori, și îndrumătoare a materiei brute. Această forță ca cea vitală cum spun neovitaliștii: Driesch, etc, nu se poate încopcia în lanțul de fier al forțelor fizice. În l-a mijesc alte lumi: acele spirituale. Evoluția ondolatoare, universală alui V. Conta reprezintă mai adecvat realitatea decât teoria spenceriană. Linille sinusoidale, brodate pe undele mari, arată mai precis raportul dintre existența de scurtă durată a viețuitoarelor și viața planetelor, a sistemelor solar și a lumii întregi, sau chiar în raport cu istoria omenirii.

Dl. T. Neș în conferința sa despre sonicitatea D-lui Gh. Constantinescu arată puternica manifestare științifică a sufletului românesc prin această teorie. Dl. Gh. Constantinescu este un erou care a înfruntat prejudițiile științifice despre compresibilitatea și elasticitatea lichidelor. A arătat prin experiență transmisibilitatea impulsurilor mecanice prin lichide și reversibilitatea acestor vibrații, cari se pot transforma în energie mecanică. Planșele au ilustrat aplicarea tehnică a acestor teorii, calchiate de pe teoria curenților alternativi. Motoarele sonice, tunurile de tranșee, sfredelul sonic, mitralierele sonice la aeroplane etc. arată rodnicia noiei concepțiuni îndrăznețe despre lichide și energie.

Dl. Inspector-general Enache Ionescu, în două conferințe consecutive a instrinat imn pictorului Grigorescu în care s'a acumulat și eșit la iveală în formă perfectă și sintetică răzlețele încercări de zugrăvire a înaintașilor săi Frapant și instructiv a fost paralelismul între evoluția lui Rafael, ca punct culminant al liniei: Giotto-Cimabue, și Grigorescu ca piscul liniei ascendente, trasată de zugravii bisericesti, dela cari Grigorescu a împrumutat elementele Madonei sale: ingerași cu aripioare cravatate, forma piramidală a ansamblului. Aceasta din urmă denotă înfluența apuseană. Numeroasele proiecțiuni, grupate după leitmotive: țiganul, jidovul, războiul pentru independență, viața țărănească ș. a. și întovărășite de calde, și avântate tălmăciri poetice, a imprimat neșters, figura lui Grigorescu în mintea auditorului.

Dl. prof. I. Lupaș, dela Extensiunea Universitară din Cluj, a vorbit în conferința de inaugurarea ciclului de conferințe, despre Regele Ferdinand. Figura marelui voevod și făuritor al României a fost conturată cu măiestrie. Caracterul de bronz al lui Ferdinand, hotărât de simțul său de datorie, ascund ca o platoșe o caldă simțire de dragoste pentru poporul român, pentru limba acestuia, pentru graiul cronicarilor cu o limbă „ca un fagure de miere”. Soldatul aspru a avut credință nesdruncinată în biruința finală a aliaților antantști atunci când pe mulți îi coprinșese îndoială. Incoronarea dela Alba-Iulia a fost apoteoza acestui suflet de un mare eroism, care s'a biruit pe sine, a biruit și micșmea de suflet a unor șovăitori, dând cea mai strălucită învățătură politicianilor de azi, care nu pot lana deasupra patimilor mărunte.

c) Conferințe cu subiecte diverse. Conferențiarul au perindat publicul subiecte variate ca formă și conținut.

Dl. prof. Gh. Sofronie dela Academia de drept într-o conferință documentată a arătat metamorfoza ideilor despre războiul de agresiune. Conferențiarul arată dezvoltarea ideilor de legitimitate și ilegitimitate a războiului la canoniștii medievali și la primii fondatori ai dreptului internațional modern. Analizează apoi încercările stabilirii de pacificare a diferendelor internaționale în sec. XIX. în special în cele două conferințe de pace dela Haga (1899 și 1907). Accentuează asupra progresului ce reprezintă din acest punct de vedere pactul societății națiunilor. Consideră protocolul de Geneva ca o capodoperă diplomatică, ce dă o primă definiție războiului de agresiune și stabilește un sistem de sancțiuni mult mai puternice, închizând astfel cercul păcii. Dar trebuie organizat un drept penal internațional. Incercările sunt numeroase și prin o evoluție naturală a comunității internaționale se va ajunge la concretizarea lui.

Dl. Inspector Gh. Tulbure. Cu prilejul centenarului lui Tolstoi istorisește viața acestuia, poposind auditorul la analiza operelor monumentale ale titanului rus. În cursul analizei operei: „Război și pace” evidențiază concepția tolstoiană asupra evenimentelor istorice. Masele, colectivitatea își urmează drumul lor fatal fără a fi îndrumate de singuratici. Figura lui Napoleon și alui Kutuzov sunt puse în această lumină. Morala lui Tolstoi se apropie de morala creștină în principiile ei axiomatiche. La baza lor rezidă același umanitarism același dragoste care înlănțue pe toți. Pedagogia lui Tolstoi este anarchistă; școala dela „Iasnaja-Poljana” îngăduie elevilor cea mai largă libertate, atât sub raportul disciplinei cât și al instrucțiunii. Conferința scânteia de imagini frumoase.

Dl. Gh. Bota printr-o conferință pune pe Nietzsche în opoziție cu Tolstoi. În locul moralei tolstoiene, Nietzsche propovăduiește morala celor tari, care este afară de morala cotidiană adoptată. Valorile morale și estetice vechi sunt sfărmate și înlocuite cu altele; principiul director al acestei morale este afirmarea personalității, prin învingerea tuturor obstacolelor. În năzuința sa de a trăi omul nu poate fi îngrădit de precepte ori norme morale. Voința puternică își creează morala proprie. Morala masei este morala gregară, de turmă, prin care cei tari — deasupra moralei — îi stăpânesc pe cei de jos: pe sclavi. Turma are menirea de a produce pe cei tari, pe supraoameni. Conferențiarul arată că voința omului, în opoziție cu concepția lui Nietzsche, dobândește o înaltă valoare, prin stăpânirea de sine. Voința trebuie să se lupte nu numai cu obstacolele din afară, ci și cu propriile-i piedeci interne, datorită impulsivității și instincțelor.

Dl. prof. A. Cosma în conferința sa arată lupta între spiritualul și materialul din om. Viața este reprezentată printr-o curbă sinusoidală între panta ascendentă a spiritualului și linia aproape orizontală a animalului. Reprezentanții celor două direcțiuni sunt: Hristos pentru direcțiunea spiritualității pure și Nietzsche pentru viața vegetală. Oamenii care se apropie mai mult de linia spiritualității sunt supra-oamenii religioși: Sfinții creștini. Arată motivele suferințelor care l-a îndârjit pe Antichristul Nietzsche împotriva lui Hristos, lăsându-i în pace pe ceilalți întemeietori ai religiei: Moise-Mahomet-Buddha. Prin citate din Zarathustra afirmă îndrăzneț că Nietzsche în fond este creștin, își tănuiește însă credința într-o negură nepătrunsă de ură față de Hristos.

Dl. H. Purge, președintele asociației studențești „Crișana” într-o conferință despre ereditate, vulgarizează teoria lui Mendel asupra caracterelor ereditare. Prin planșe și proiecțiuni, arată cum se transmit urmașilor caracterele dominante a doi indivizi de sexe diferite. Din încrucișarea florilor albe și roșii se vor produce în prima generație flori albe și roze. Caracteristic este că indivizii albi vor produce ambele culori, indivizii roșii însă vor produce numai flori roșii. Arată în continuare influența diferitelor boli asupra calităților ereditare. Sifilisul, alcoolul produc degenerarea în câteva generații. Interesele vitale ale națiunii române, cer o biopolitică cuminte care să stirpească bolile și cauzele cari influențează înspre degenerare, eminentele însușiri ereditare și dominante ale românilor.

Dl. prof. H. Bottea, într-o conferință asupra curentelor moderne în literatura franceză, înșirue galeria scriitorilor francezi, moderni caracterizându-i în formule lapidare. Insistă asupra scriitorilor Valery, Proust și Dohamel având calde accente pentru ei. Școala simbolistă bazată pe inovații prozodice, pe libertatea deplină a inspirației, descătușată din formalismul literar, a reacționat prin opera lui Mallarmé și a continuatorilor Regnier, Gourmont contra clasicismului rigid și a romantismului hugolian, în deosebi, lipsit de concentrare și de profunzimi. Discipolii au compromis, prin exagerări, sensul acestor mișcări literare: Gide, Larband, Morand și Orlan, sunt freneticii imoralismului ai unui iraționalism premeditat. Creștinismul lui Duhamel, tradiția catolică vivificată de Massis, au dat acestor abuzuri și destrăbălări, corectivele necesare, după cum cartezianismul lui Valery și al lui Renny de Gourmont, a restabilit prestigiul strictelor metode de gândire. Ciclul romanelor lui Proust, este, pe de altă parte, dovadă, că cel mai „înaintat modernism” se poate împăca, prin tehnica și prin substanța, cu „școlile” premergătoare lui. De altfel, înrudirile actualelor opere literare, cu operele trecutelor veacuri, sunt la o cercetare atentă, evidente. Ele contrazic tendințele de înstrăinare cu orice preț de tradiția literaturii franceze.

Cartea de școală. Deputatul Iulian Predescu a făcut nu de mult o interpelare în Parlament în privința cărților de școală, cerând, printre altele, ca supravegherea și controlul efectuării acestor cărți să fie făcute pe lângă actuala comisiune care să examineze executarea tehnică. Are dreptate. Are mare dreptate! Executarea tehnică a actualelor cărți de școală e pur și simplu respingătoare. Mai bine zis e absentă cu desăvârșire. Subiectul acesta m'a preocupat și altădată. Și atunci spuneam același lucru. Credeam că va interveni cu vremea vre-o schimbare. Credeam — dar m'am înșelat.

Ați văzut un manual de școală? Pe vremuri, înainte de războiu îmi pare, erau mai ca lumea. Nu se bucura nici pe atunci de cine știe ce atracțioasă tehnică, dar parcă erau tipărite pe o hârtie mai bună și confecționate în scoarțe mai elegante. În orice caz, să zicem că pe vremea aceea tehnica în țara noastră se afla numai la un început. Astăzi însă nu mai putem spune același lucru. S'a scurs amar de vreme și e rușinos să recunoaștem înapoierea noastră în materie de tehnică tipografică. Atunci unde trebuie să căutăm cauza? Curioasă întrebare! Ca și când n'am ști că în vremea noastră se face din orice lucru negustorie. Așa și cu manualele școlare. Sunt articole de comerț rentabil. Cererile au crescut și afacerea merge strună. Ce ne trebuie tehnică? Vreți să micșorați veniturile? Tipărim effin și vindem scump. Manualele sunt impuse, așa că nu există nici-o primejdie serioasă deocamdată. Vindem cărți, nu păpuși, nu invitații la bal . . .

Și astfel, cartea de școală la noi a devenit o oroare tipografică. O oroare care constituie rușinea veacului caracterizat tocmai prin uimitoarele progrese tehnice. Intr'adevăr, mă mir cum pot să dureze astfel de tipărituri timp de un an școlar în ghlozdanul elevului! De câte ori intru într-o librărie, mă uit revoltat la ele. Coperte de cârpe culese din gunoiu, foi de hârtie păsloasă pentru împachetat colonială ordinară, desenhuri șterse și așezate pe dos, exceptând stilul care pe alocuri jicnește simțul limbei românești și al sintaxei. O asemenea monstruoasă vreme să atragă nu numai mîntea, ci și ochii copilului? Sărmanii ochi ai copiilor noștri! De bună seamă că în curând, în măsura descreșterii analfabetismului, vom înregistra o slăbire a vederii și deci o inflorire a comerțului de ochelari. În privința aceasta, probabil că autorii manualelor didactice sunt tainic înțeleși cu proprietarii magazinelor de instrumente optice.

Salutăm cu bucurie interpelarea deputatului Predescu. E vorba de cultivarea minții și a gustului estetic al generațiilor de mâine. Să se pună capăt profiturilor adunate pe socoteala școlărilor săraci și să se pună în mîna lor cărți scrise frumos și tipărite frumos, căci prețurile, slavă Domnului, au ajuns de speriat. Așa cum e astăzi, cartea de școală a devenit un instrument de tortură al creierilor și ochilor fragedelor mlădițe ale acestui neam. Ea repugnă celui mai primitiv gust.

Intunecare roman de Cesar Petrescu, editura ziarului Universul. Cesar Petrescu s'a afirmat ca unul din cei mai viguroși prozatori ai noștri și ca unul din cei mai buni cunoscători ai vieții românești. În volumul de față fixează etapa războiului mondial, cu tot elanul și toate suferințele românești și cu toată mărșăvia aliașilor noștri ruși. Pe acest fondal sumbru, încheagă tipuri cari constituie cu adevărat creațiuni poetice, tablouri minunate, și episoade cari te obsedează. Tipuri reușite sunt: colonelul Pavel Vardaru, care între o glumă și-o înjurătură știe să-și facă datoria de ostaș, Alexandru Vardaru, deputatul neutralității noastre care-și vinde grâul moșiei nemților dușmani de mâine ai țării pe care o reprezintă, fără ca să reușească să fie canalie însă. O caricatură reușită este detracatul Dumitrașcu Racliș și tipul corbului profitor: Sofron Vesbianu.

O pagină de rustică concepție asupra statului este discuția între sublocotenentul Titel Iliescu și servantul Vasile Breazul: O redăm:

...„Dar ce crezi tu că e Statul, măi urătule?” — „Hei, că par'că dumneavoastră, dom'le sublocotenent nu știți mai bine de cât noi... Majestatea-Sa, domnii Generali! Pe urmă o mulțime de boeri cari scriu, umblă, dau poruncile, grijăsc de treburile țării, li cheamă Majestatea-Sa, când vede că s'o 'nrăit ceilalți și le zice: — Iaca, dau poruncă anul ista să fiți voi Stat. Dar vedeți să nu care cumva să vă prind și pe voi cu mâța 'n sac, că vai de mama voastră; Se chiamă că se fac ei atuncea Stat, ni poftesc frumușal la alegeri, ni mai duc cu jandarmul când ne lăsăm greu, mai dă un poaloboc cu vin, se mai tocimesc între dânșii — na și ție, să nu zici că-s om rău! — și doi trei ani îi is Statu. Pe urmă, când se ticloșesc ș'aiștea, să supără Majestatea-Sa, și-i schimbă cu cei care li-o venit cumînțenla la cap. Acuma, zice că l-o spus Majestatea-Sa Brătianului: — Te-am făcut Stat, da vezi să mi te porți pe cinste! Ai văzut cum se 'ntind nemții? Mie aiasta nū-mi place! Până 'ntr'un an să le rătezăm clonțu, că astfel nu mai încape lumea de dânșii: Să supără franțuzu și rusu... Și le-om reteza clonțu, dom'le sublocotenent, dacă-i ordin”.

O doză cumpănită de satiră, biciuește fin unele moravuri. Și, ca în viața ori cărui popor, și la noi sunt multe de combătut. Cettind prima parte a acestei lucrări simți infigându-se solid și la noi, pionii romanului de moravuri. Ce șarje grozavă contra apucătorilor și mentalității rusești din scena dela club?

Așteptăm cu nerăbdare volumul următor.

Din Intuneric de Otilia Cazimir, Editura Cartea Românească.

Dintre scriitoarele noastre, Otilia Cazimir e cea mai dotată. În poezie ne-a dat volumul „Fluturi de noapte” premiat de „Femina” din Paris. E o frumoasă broderie de sensibilitate, culorii și frăgezime. Volumul de față, cu fapte și întâmplări adevărate, ne-o înfățișează și ca pe o prozatoare tot atât de înzestrată. Otilia Cazimir e doctoriță. Câte nu trec pe sub ochii ei. Câte suflete chinuite și câte corpuri flagelate! După ce le alină durerea ca doctoriță, scriitoare apare. Și fixează.

Autoare are marele merit de a fi femeie. Știe să înrămeze cu atâta farmec chiar unele grosolănii. Și ne povestește cu acea vobilitate caracteristică sexului. „În Palatele lui Moș-Ghercă” ne zu-

grăvește cu măiestrie viața brutală a țaranului. Și ce frumos ne explică claua peste grămadă, în care dorm iarna! Mirată, doctorița, că a văzut ieșind 5 inși din micul spațiu de după cuptor, Moș-Ghercă o luminează:

— Te-ai speriat, duduță? O ieșit și ei, așa cum ies iepurii și găinile din pălăria neamțului la iarmaroc, la Roman. Și poate că mai vrei? Iaca, îți mai scot trei... Ieși în lumină baba cu doi copii bălani”.

Câtă duiosie în „colindătorul” și ce ironie fină în „Consultații gratuite”. În „Un certificat medical” aflăm toată mentalitatea poporului la baza căruia e bunătatea:

— Iaca, aista-i certifiatul. Ți l-am adus înapoi, că poate mai vine la mata și altă fimee năcăjită cum eram eu, și i-l dai”.

Volumul „Din Intuneric” al Otiliei Cazimir trebuie cettit. Numai așa i se poate gusta toată savoare.

Călugări și Ispite de Damian Stănoiu, Editura Cartea Românească.

Un nou scriitor, și un scriitor care a pornit-o cu dreptul, căci are talent. Scenele din viața mănăstirilor pe cari ni le dă în volumul de față, sunt opere mature. Mulți au crezut, mult timp, că numele Damian Stănoiu e un pseodonom al lui M. Sadoveanu. Atâtă siguranță în tușeu. Că e mult sadovenism în stilul lui Damian Stănoiu e incontestabil. Are însă creația poetică proprie. Tipurile călugărilor Artemie și Averchie din „În căutarea unei parohii” sunt realizări cari rămân.

„O anchetă” poartă marca unui bun cunoscător și îndelung observator al năravurilor mănăstirești îmbinate cu cele ale laicilor. Cât nu face o mâncare strașnică și un vin turbat cum numai în beciurile mănăstirilor găsești! Micile farse și calambururi din „Cum petrec călugării” cu naivitățile semințelor de castraveți chinezești sau cu pisicile și gazeta din războiul Anglo-Bur, sunt redade cu farmec. Subtilă ca observație și analiză psihologică este „S'o certat maica Natalia cu maica Vitalia”

Anichit Păcătosul ne pare de un dramatism prea căutat. Are toată înrădărea cu viața reală, desfigurată de lecturi, și canoane însă. E mult din don Chișote.

N.

Papa Le Bonard. Combinația teatrului de vest s'a spulberat. Câte planuri discutate în decurs de câțiva ani și câte speranțe frumoase! N'a mai rămas nimic din ele. A fost un vis. Și prea se arăta luminos, ca topirea lui să nu fie dureroasă. Dar poate așa este destinul nostru aici la graniță. În definitiv, câte odată ne vine să credem că e un fel de pedeapsă pentru desbinările ce bântuesc între noi. Deaceea e și bine să ne oprim aci, ca să nu ne împingă imboldul pe un teren politic.

Acum așteptăm milostivenia echipelor dela centru. Altădată ne-am spus și despre ele părerea, căci nu întotdeauna și-au făcut datoria și nu întotdeauna au făcut artă. Din fericire, în vremea din urmă am fost feriți de așa ceva, deși uneori ansamblul lăsa simțitor de dorit. Să zicem însă că personalitățile protagoniștilor au reușit să compenseze lipsurile ansamblului, sustrăgând atenția spectatorului.

Au jucat la Oradea în primele luni ale anului acesta echipe alese, piese de greutate. Echipa d-rei Marioara Voiculescu, împreună cu d. Dușulescu și alții, cu „Invierea” de Tolstoi. Echipa d-nei Agepsina Macri-Eftimiu — având și cel mai bun ansamblu în frunte cu G. Vraca — cu „Păpușile” și „Prometeu”. Echipa d-lui Toni

Bulandra — cam redusă — cu „Cyrano de Bergerac”. Numai Marloara Ventura ne-a ocolit. O supărare care ne-a costat.

În seara de 5 Martie a. c. am trăit un eveniment nou. Oradea de după Unire l-a văzut abia pentru a treia oară jucând pe autorul Trandafirilor Roșii”. O apariție fericită.

Papa Le Bonard e o piesă bună. Se înțelege, n'or fi aprecind-o reformatorii teatrului modern, dar asta nu ne împiedică a fi sinceri. Un colț din viață surprins de un cunoscător și înțelegător, și redat aldoma. Căci teatru modern nu trebuie să însemneze la urma urmei învălurea gândurilor în basma neagră și nici prezentarea unui întreg convoiu de personaje culese de prin sanatorii de alienați. Scena trebuie să fie viață și viața are nenumărate aspecte. Aș reușit să prinză unul și să-l închizi în câteva acte? Ai făcut o operă ce rămâne și va fi întotdeauna înțeleasă. Acesta e teatrul bun și teatrul bun e ori și când modern.

Papa Le Bonard e un om simplu, dar de-o bunătate nemărginită, ceea ce face din el un om întreg. Un ceasornicar care a muncit din greu, devenind bogat. El însă rămâne modest. Nu se rușinează de trecutul lui; din contră în momente de plictisală revine la vechea meserie, lucru ce nu-i convine soției și fiului său. Papa Le Bonard era însă răbdător și îngăduitor, trecând ani de zile peste insultele lor. Dar vine în joc fericirea fetei lui, singura ființă ce-l înțelege și atunci bătrânul timid o apără cu energie. Vrea s'o căsătorească cu un doctor sărac. Familia și prietenii se împotrivesc și disprețuesc pe doctor, mai ales după ce se află că e un copil bastard. Dar Papa Le Bonard cunoștea o taină a soției sale și știa că chiar fiul său e bastard. Și într'un moment de mânie i-o aruncă acestuia în față. O sguduire puternică, firește, dar lucrurile se îndreaptă. Căci Papa nu e un om rău și bunătatea lui reușește să îndrepte sufletele tuturor celor din jurul lui.

Un rol greu, plin de frământări, când tăcute, când sbucniitoare. O inimă plină de iubire, dar și de suferință mocială. Un bătrân înțelept care trece prin împrejurări precipitate și obositoare. Iși iubește fiica, stimează pe logodnicul ei, dar iubește și pe cei rătăciți. Dl Zaharia Bârsan a trecut prin toate aceste stări. Nu le-a parcurs mecanic, ca să se achite de obligația unui spectacol, ci le-a trăit cu toată intensitatea. Uitați cu deșăvârșire că d. Bârsan joacă un rol din atâtea altele și rămâneai numai cu chipul lui Papa Le Bonard, sbucniându-te cu el, triumfând cu el. Dl Zaharia Bârsan ne-a dat o pildă de ceea ce poate să creze un actor când are voință, talent și putere de pătrundere. Papa Le Bonard rămâne o creație neuitată.

D-na Olimpia Bârsan și-a susținut cu prestanță rolul. D-sa are însă alte creații, despre cari autorul acestor rânduri a vorbit la timp. Dacă s'ar fi jucat și al doilea spectacol „Hangița” lui Goldoni care din motive precare a trebuit suspendat — am fi avut prilejul să prindem în acest loc una dintre cele mai reușite creații ale d-sale.

Restul ansamblului — Dra Nunuța Hodoș, bună artistă și dnlr Voicu, Potorac, etc. — în notă.

Scriind aceste rânduri, mă chinuște o întrebare. Dece o personalitate literară și un mare artist ca d. Zaharia Bârsan a trebuit să fie înlăturat din fruntea Teatrului Național din Cluj, pe care l-a organizat în vremuri grele și l-a condus cu răvnă, risipindu-și cu dărnice talentul și energia? Nu mergea teatrul bine? Dar l s'a dat d-lui Bârsan pe acele vremuri sprijinul impus de împrejurări? Nu. Ba și mai dureros, nici strictul necesar. Astăzi Teatrul Național din Cluj înghite milioane în plus, artiștii sunt și mai nemulțumiți în spectacolele slabe. Frumos progres! Și în această vreme poetul și artistul Zaharia Bârsan își poate deceptiile și mahnirea pe drumurile Ardealului, ca un trubadur neînțeles. Dacă și aceasta se mai poate numi răsplătă pentru un trecut de luptă, nu mai am de zis nimic. G.A.P.

— Din motive independente de voința noastră, numărul de față al revistei Familia apare cu întârziere.

— Numărul viitor va apare la 25 Iunie și va fi închinat liceului din Beiuș. Vor colabora: Dr. C. Angelesc, ministrul instrucțiunii, P. S. S. Roman Ciorogariu, dr. C. Pavel, dr. Ciuhandu etc.

Cărți primite

Editura „Cartea Românească”:

Calendarul Gospodinelor de I. Simionescu.

Faptă și răsplătă povestiri pentru copii de P. Dulfu, pre-mială de „Cartea Românească — Lei 25.

Gruia lui Novac de P. Dulfu — Lei 60.

Voluntara piesă într'un act de Serafim Ionescu — Lei 12

Biblioteca Minerva:

Suflet Desnădăduț de Maxim Gorki.

Parabole de Oscar Wilde.

Icoane din viața plantelor și animalelor de Carl Leward.

Minunata poveste a lui Petre Schlemihl de Adalbert de Chamisso.

Biblioteca folositoare:

Ecatarina II-a (Romanul unei Impărătese) de Eug Zabel, prețul Lei 9.

Cunoștințe folositoare:

Lingoarea de Dr. Tudor Dumitrescu.

Noțiuni de electricitate de Ing. I. Casetti.

Macedo-românii sau Aromânii de Tache Papahagi.

Țara Bârsei de Nicolae Orghidan.

Fotografia de Locot. N. Zapan.

Industria materiilor colorante de G. A. Florea.

Vechiul ținut al Sucevei de V. Ciurea.

Electroliza și Electrochimia de N. N. Botez.

Biblioteca „Semănătorul” Arad:

Dimitrie P. Goga: Școala Ardeleană în Muntenie și Moldova.

Sandu Teleajen: Moșnenii.

BĂI

cu renume mondial și localități de recreație

Pensiuni, internate, cămine pentru fete și băieți.

Prețul întregii pensiuni pentru copii 140, pentru adulți 150 franci elvețieni, preț valabil pt. 4 stațiuni balneare pentru un sejur de o săptămână. Preferințe pentru 1000 de familii. Prospecte. (Porto pentru răspuns).

Biroul de pensiuni Pestalozzi (Fédération Internationale des Pensionnats Européens) Budapest, V., Alkotmány ucca 4. sz. I. (Telephon: Teréz 242-36)

Kurorte und Erholungsheime:

În Ungaria: Budapest, Siófok. În Elveția: Genf*, Lausanne*, Neuchatel*, Luzern, Montreux*, Zürich*, Lugano, St. Moritz. În Franța: Paris*, Deauville, Trouville, Biarritz, Aix-les-Bains, Grenoble*, Evian (Genfer-See), Chamonix. În Riviera franceză: St. Raphael, Cannes, Nizza*, Juanles Pins, Monte-Carlo, Menton. În Anglia: London*, Cambridge*, Brighton, Folkstone. În Italia: San-Remo*, Nervi, Venedig, Bordighera, Abbazia, Riccione, Roma*, Neapel*, Palermo, Meran. În Austria: Wien*, Zell-am Zee, Linz*, Innsbruck*, Salzburg*. În Germania: Berlin*. În Belgia: Ostende. În Africa: Algir, Tunis.

* În localitățile cu steluță sunt internate permanente, căminuri pentru fete (și pentru adulți) deschise anul întreg. Celelalte pensiuni în stațiunile balneare sunt deschise numai în Iulie, August și Septembrie. (Avanțegii pentru călătorii în grup 25—50%o). Vagoane speciale Pullmann. Prețurile în decursul anului școlar (de la 15 Septembrie) 110 fr. elvețieni lunar.

Coloniale, în calitate din timp de pace se pot procura dela magazinul

„La Fetia Torcătoare“

Str. N. Iorga 10. Magazin fondat de mult.
TELEFON 48.

FIRMA

LUKÁCS & CIE

Strada Prințul Carol 1-3 ORADEA

Mare magazin de textile, vă recomandă marele său stoc de stoffe și postavuri pentru confecțiuni pentru doamne și domni. ooo Unicul depozit de pânze de Szepes.

Prețuri avantajoase!

Foarte ieftin!

Foarte ieftin!

Covoare, coveturile pentru chaise-long, draperii și articole de tapițerie găsiți la magazinul

BERNATH BACK

Piața Regina Maria No. 1. ORADEA.

Foarte ieftin!

Foarte ieftin!

Vizitați fabrica de pălării de dame și de bărbați

IOAN SZANTAI

Str. Rimanóczi No. 5.

unde veți găsi cele mai frumoase și ieftine modele de pălării. Curățește, vopsește, calcă și transformă pălării vechi. Incercați numai o singură dată și vă veți convinge

ATENȚIUNE!

ATENȚIUNE!

Zilnic vă puteți procura cele mai proaspete și ieftine cărnuri

Carne de vită calitatea I.

Carne de porc proaspătă

Carne de vițel sugaciu

Cărnățării, mezeluri, slănină sărată, untură topită în ori cât de mare cantitate deia

ORAȘ VASILE

St. Tache Ionescu 48.

Singurul comerciant și industriaș român, care cumpără vite și porci îngrășați în orice cantități

Telefon 496.

Telefon 496.

TIPOGRAFIA ATHENAEUM

INSTALAȚIUNI MODERNE

Proprietar: ALEXANDRU FEKETE

ORADEA

BUL-DUL REGELE FERDINAND No. 36.

Cărți, reviste, ziare, în cele mai frumoase execuțiuni tipografice.

Executăm imprimate pentru avocați cu cele mai estine prețuri.

Hârtie de scris și articole de birou de cea mai fină calitate.

Dacă aveți nevoie de orice tipărituri sau articole de birou, cereți ofertă dela firma noastră. E cea @@@ mai avantajoasă @@@

TELEFON
7-54.

„FULGER“

Fabrică de lăcătușerie și mărfuri de tablă S. A.

Fabrică sobe, fierărie pentru construcții și diferite articole de bucătărie calități ea și în comerț și superioare.

Telefon 524.

!! Cele mai estine !!
pălării se găsesc !!

la Fabrica de pălării

Heller și Deutsch

Strada Nicolae Iorga No. 21.

Cetiți și răspândiți

CURRENTUL

ziar de atitudine hotărâtă la care colaborează
zăcei mai buni scriitori și gazetari ai țării

Director: PAMFIL ȘEICARU

Redacția și Administrația: București, Str. Regală No. 9.

Magazin de
coloniale,
delicatese,
conserve

IOAN MEZEY & Comp.

Str. Alexandri No. 2. — Vis-a-vis de Primărie

Cel mai vechiu magazin românesc din Oradea

Mărfuri proaspete, curate și
cele mai bune pentru gospo-
dării, cu prețuri reduse. Ser-
viciu prompt și conștiincios.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AUTOMOBILE

RENAULT

ȘI

DODGE BROTHERS

EXPOZIȚIE PERMANENTĂ

LA REPREZENTANȚII GENERALI PENTRU INTREAGA ROMÂNIE

GR. CRISTEA & Co.

CALEA VICTORIEI 88. BUCUREȘTI